NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 15 גראשען

10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 185 | Łódź, Poniedziałek, 10 Sierpnia 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאדז, מאנטאג פ' ראה כ"ב אב תרצ"ו | 14-טער יאהרגאנג

ארויסגעשטויסענע 5 מיליאן יודען פון זייערע ווירטשאפטליכע פאזיציעס

רעפעראט פון יעקב לעשטשינסקי אויפ'ן יודישען וועלט־קאנגרעס.— נישט צוגעלאזען די 5 אמעריקאנער קאמוניסטען. פעראייניגונג פון דער פוילישער דעלעגאציע. — געוועהלט דאס פרעזידיום פון קאנגרעס

זשענעווע, 9 (יט"א טעל.)
אויף דער היינטיגער זיצונג פון יודישען קאנג־רעס האט געהאלטען א גרויסע רעדע יעקב לעשטשינ־סקי וועגען דער לאגע פון די יודען אין דער וועלט און עמיגראציע און וועגען דעם הילפס־ווערק פאר די געראדע'טע יודישע מאסען. ער האט אויפגעוואָרפען א גאנצען פלאן וועגען דעם ווי אזוי צו ראציאנאלי־זירען און דעמאקראטיזירען די הילפס־ארבייט.

א חוץ דעם האט ער אויך פארגעלעגט צו שאפען א פאלקס־פאנד, וואס זאל געהן אויף צו אונ־טערשטיצען די יודישע קיבוצים, וואס וועלען ליידען פון קאטאסטראפעס.

זשענעווע, 9 (יט"א טעלעגראפיש)
היינט האט יעקב לעשטשינסקי אויפ'ן יודישען וועלט־קאנגרעס געהאלטען זיין רעפעראט וועגען דער ווירטשאפטליכער לאגע פון די יודען אין דער גאנ־צער וועלט. ער האט אנגעוויזען, אז 5 מיליאן יודען זענען ארויסגעשטויסען געוואָרען פון זייערע ווירט־שאפטליכע פאזיציעס און האבען פארלוירען זייערע פרנסות.

אין פוילען זענען 35 פראצענט יודען פרנסהלאָז, אין רומעניען איז נישט בעסער, און עסטרייך איז אויך זעהר שלעכט.

אין דייטשלאנד לעבען 22 פראצענט יודען פון שטיצע, 20 פראצענט זענען אינגאנצען אהן פרנסה.

ד"ר קובאוויצקי האט דאן געהאלטען זיין ארגאַ־ניזאציאנעלען רעפעראט. ער לענט פאר, אז אלע יודען זאלען זיך בעשטייערן פארן קאנגרעס, אויך אלע יודישע קהלות זאלען זיך בעשטייערן צו דעם צוועק. דער קאנגרעס זאל צונויפגערופען ווערען יעדע 4 יאהר, די סעסיע פון ראט יעדע 2 יאהר, דער צענטראל־ראט וועט זיך צונויפקומען יעדע 6 חדשים. די ארבייט וועט פערטיילט ווערען אין 4 דעפארטאמענטען: פאליטישען, ארגאניזאציאנעלען, פינאנציעלען און סאציאל - עקאנאמישען.

זשענעווע, 9 (יט"א טעל.)
די 5 אמעריקאנער קאמוניסטען זענען נישט צו־געלאזען געוואָרען צום קאנגרעס. מ'האט פון זיי פער־לאנגט א דעקלאראציע, אז זיי פעראורטיילען די שטע־לונג פון די קאמוניסטען אין ארץ ישראל, זיי האָ־בען די דעקלאראציע נישט געוואָלט אפגעבען און מ'האט זיי צום קאנגרעס נישט צוגעלאזען.

זשענעווע, 9 (יט"א טעל.)
די פוילישע דעלעגאציע צום וועלט־קאנגרעס האט געבילדעט א ספעציעלע פעראייניגונג און אויס־געקליבען א ליטונג פון פאלגענדע פערזאנען: הרב בראט, דעפ. זאמערשטיין, אינזש. רייס, אינזש טהאָן שערעשעווסקי, פרילוצקי או ד"ר ראזמארין.

זשענעווע, 9 (יט"א טעל.)
דער קאנגרעס האט געוועהלט א פרעזידיום, אלס עהרען־פרעזעס איז געוועהלט געוואָרען ריכטער יול־יאן מעק, אין פרעזידיום זענען געוועהלט געוואָרען: פינסקי, ד"ר גאלדמאן לואי ליפסקי, ד"ר מאסינ־זאן, סטיפען ווייז, שערעשעווסקי, ד"ר ראזמארין, אינזש רייס, הרב נהראק (ריגא), מייער (זשענעווע), פראיקין, דייווים (לאנדאן) און הרב בראט.

נאך א יודישער ארבייטער

אין דערשאסען געווארען דורך אראבישע טעראריסטען

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)
היינט איז אין נס ציונה דערשאסען געוואָרען דורך אראבישע טעראָריסטען דער יודישער אַר־בייטער אשר ראָזענרייך, 22 יאָהר אַלט.

אין מוצא איז שווער פֿערוואונדעט געוואָרען דורך די טעראָריסטען דער יודישער קאָלאָניסט בנימין שוסטערמאן, 38 יאָהר אַלט.

אין חיפה זענען רעסטירט געוואָרען 17 אַראַ־בער פֿאַר העצען צום שטרייק. 8 אַראַבער זענען אַרעסטירט געוואָרען פֿאַר בעהאלטען געוועהר און 5 פֿאַר בעהאַלטען אויפֿרייס־מאַטעריאַלען.

אין כנרת איז געקומען צו אַ צוזאמענשטויס צווישען מיליטער און אַראַבער, וועלכע זענען פֿערטריבען געוואָרען.

ירושלים, (יט"א) „דבר" טיילט מיט, אַז אויף די בערג אַרום דעם שאָסע ירושלים־יריחו, צווישען דעם 41־טען און 16־טען קילאָמעטער, וואו עס איז שוין פֿאָרגעקומען נישט איין אַראַ־בישער איבערפֿאַל, בויען אַראַבער שטיינערנע שוץ־וואַלען מיט לעכער, דורך וועלכע מען קאָן שיסען. די וואַלען ציהען זיך אויף דער לענג פֿון קילאָמעטער.

די דאָזיגע וואַלען זענען אויפֿגעבויט נישט ווייט פֿון אַ פונקט, וואו דער שאָסע ענדערט די ריכטונג און דער דורכגאַנג פֿאַר די אויטאָבוסען איז זעהר אַ געפֿעהרליכער.

ירושלים, (יט"א) „א דיפאַע" מעלדעט, אַז דער גיבערנאַטאָר פֿון עזה, ליס, האט בעזוכט דעם בירגערמייסטער פֿון קהאַן־יוניס און זיך פֿאַר איהם פֿון די בריטישע זעלנער בעת די הויז־זוכונגען. ענטשולדיגט פֿאַר די אונגעזעצליכע האַנדלונגען ליס האט צוגעזאָגט צו בעשטראָפֿען די שולדיגע.

ירושלים, (יט"א) דער קאָרעספאָנדענט פֿון „אל ליוואַ" גיט איבער, אַז די פּאָליציי האט אַרעס־טירט אין בער שבע דעם בעאַמטען באמיס פֿון דער פּאָליציי־אָפטיילונג, וועלכען מען בעשולדיגט אַז ער האט געוואָרפֿען באָמבעס אויפ'ן מיליטער־לאַגער.

ירושלים (יט"א). בעת מען האט לעצטענס אויסגעצאַהלט דאָס געהאלט פֿאַר די בעאַמטע פֿון דער ירושלים'ער שטאַט־פֿערוואַלטונג, זענען גע־קומען פֿאַרשטעהער פֿונ'ם אראבישען שטרייק־קאָ־מיטעט און איינגעקאַסירט 10 פּראָצ. פֿון דעם געהאלט פֿון די אראבישע שטאָטישע אָנגעשטעל־טע. ד"ר כאַלדי האט חוץ די 10 פּראָצ. צוגעגעבען נאָך 25.

אונזער וואָרט

דורכגעפאלען די פערמיטלונג

די בעראַטונג, וועלכע איז צונויפגערופֿען גע־וואָרען דורך עמיר אַבדולאַה קיין אַמאַן מיט די אראבישע אָנפֿיהרער, כדי צו געפֿינען אַן אויסוועג צו דער לאַגע אין ארץ־ישראל, האט נישט גע־האַט קיין ערפֿאָלג.

דער עמיר האט געזוכט אַן אויסוועג טאַקע פֿאַר די אַראַבער אַליין, ווייל אלע ווייסען דאָך, אַז דער אַראַבישער הויפט־ראַט איז אריין אין א טעמפען ווינקעל, פֿון וועלכען ער וואָלט זיך בשום אופֿן נישט געקענט אַרויסבעקומען, ווען ענגלאַנד וואָלט געווען דעצידירט די אונרוהען און דעם שטרייק אין א"י אָפצושטעלען.

ביי דער דאָזיגער לאַגע וואָלט זיך די אראבישע שטרייק־ און טעראָר־אַנפֿיהרונג געדאַרפֿט אָנכאַפּ־פען מיט ביידע הענד אין אַזאַ געלעגענהייט, וועל־כע וואָלט זיי ערלויבט מעהר־ווייניגער מיט כבוד אַרויסצוגעהען פֿון דער אַוואַנטורע. אַזוי איז אָבער נישט געווען. ווייל די אַראַבער האָבען געוואוסט, אַז מצד ענגלאַנד דראָהט זיי נישט קיין שום געפֿאַהר, פונקט פֿערקעהרט:

דער עמיר אַבדולאַה האָט ערקלעהרט די אַראַ־בישע אָנפֿיהרער, וועלכע זענען געקומען קיין אַמאַן, אַז ער האָט אַ צוזאָג פֿון הויך־קאָמיסאַר וואוקאָפּ, אַז ווען די אַראַבער וועלען אָפּשטעלען די טעראָר־אַקציע און דעם שטרייק וועט אויך אָפּגעשטעלט ווערען די יודישע עליה קיין ארץ־ישראל.

דאָס האָט צוגעגעבען מוט דער אַראַבישער אָנ־פֿיהרונג. די לאָגישע אויסרעכנונג איז פֿאָלגענדע:

אויב מיט אונזער איצטיגער אַקציע האָבען מיר שוין געצוואונגען דעם הויך־קאָמיסאַר אויף אָפּצושטעלען די עליה נאָכ'ן אָפּשטעלען די אַקציע, וועלען מיר מיט א פֿערשטאַרקטען טעראָר און שטרייק קענען צווינגען דעם הויך־קאָמיסאַר צו אַ פֿולשטענדיגער קאַפּיטולאַציע און אָפּצושטעלען די עליה שוין באַלד. אפֿשר רעכענען זיי גוט אויס...

פֿון דער יודישער זייט וויל מען נישט גלויבען, אַז דער הויך־קאָמיסאַר וואוקאָפּ זאָל האָבען גע־געבען אַזאַ צוזאָג דעם עמיר אַבדולאַה. מען ווייס, ריכטיג, אַז, אַז אויב דער הויך־קאָמיסאַר זאָל דאָס ווירקליך האָבען געטון, האָט ער איינמאָל געמוזט ליגען זאָגען. אָדער ער האָט געזאָגט ליגען דעמאָלס, ווען ער האָט אָפּגעגעבען ערקלעהרונגען אַז די יודישע עליה וועט נישט אָפּגעשטעלט ווע־רען, אָדער ער האָט געזאָגט ליגען דעמאָלס, ווען ער האָט געגעבען דעם עמיר אַבדולאַה דעם צוזאָג פֿון יאָ אָפּשטעלען די עליה. איי וועט איהר שטעלען אַ פֿראַגע, צי אַזאַ הויכער ענגלישער בעאַמטער קען אַמאָל נישט האַלטען זיין צוזאָג?

די אַהענטסטע צוקונפֿט וועט בעווייזען, אַז דאָס איז וואַהרשיינליך.

ד.

טאָג - טעגליך

צביעות און פֿאַלשקייט

די דייטשע פּרעסע האָט בעקומען אינסטרוקציעס וועגען דעם, ווי אַזוי מען זאָל אין דער פּרעסע בעהאַנדלען פּוילען. ס'איז א בעקאַנטע זאַך, אַז די גאַנצע דייטשע פּרעסע איז גלייכגעשאַלטעט און אַז זי מעג און קען נאָר שרייבען דאָס, צו וואָס געבעלס איז מסכים און וואָס קען ברענגען נוצען דער נאַצישער פּאָליטיק. ממילא קען אויך די דייטשע פּרעסע נישט האָבען קיין אייגענע מיינונג אין דער פּוילישער פֿראַגע און האָט טאַקע בעקומען אינסטרוקציעס, ווי אַזוי צו בעהאַנדלען די דאָזיגע פֿראַגע.

קיין בעהאַלטענע זאַכען זענען אָבער נישט פֿערהאַן און די אינסטרוקציעס בנוגע פּוילען זענען אויך בעקאַנט געוואָרען. אין זיי ווערט געזאָגט מעהר־ווייניגער אַזוי: „דאָס פּראָפּאַגאַנדע־מיניס־טעריום ווייסט גאַנץ גוט, ווי איהר שאַרפֿט איי־ערע ציינער געגען פּוילען צוליב דער פֿראַגע פֿון „דייטשען־פֿערפֿאָלגונגען" אין פּוילען און צוליב אַנדערע פֿראַגען. אָבער מיר בעפֿעהלען דערווייל צו האַלטען דאָס מויל און נישט האַוקען אויף פּוילען, ווייל מיר האָבען אויך צו ערלעדיגען מיט איהר איינינגע וויכטיגע ענינים, און אויב איהר וועט נישט שטילשווייגען, וועט איהר אונז קאַליע מאַכען אונזער גאַנצען פּלאַן".

דערביי ווערט אויך אָנגעוויזען וואָס פֿאַראַ ענינים די נאַציס האָבען צו ערלעדיגען מיט פּוי־לען. ס'הייסט, אַז ס'קומען פֿאָר אונטערהאַנדלונגען צווישען פּוילען און דאַנציג וועגען דער דאַנ־ציגער פֿראַגע און וועגען קלייפּעדאַ. ס'הייסט דאָרט ביי די נאַציס, אַז דייטשלאַנד וועט צוריק בע־קומען פֿון פּוילען דאַנציג מיט דעם קאָרידאָר, דערפֿאַר וועט פּוילען בעקומען קאָנצעסיעס אין ליטע.

אָט אַזוי דרשנט דאָס דייטשע פּראָפּאַגאַנדע־מיניסטעריום. דערווייל פֿערשטעהט זיך האַלטען מיר דאָס פֿאַר אַ פֿאַנטאַזיע, וואָס קען נאָר בליהען אין די קעפּ פֿון די נאַצי־לייט, וועלכע מאַכען זיך גרויסצוגיגע פּלענער בנוגע זייער אויסערן־פּאָלי־טיק. דער גאַנצער ענין, מיט וועלכען עס איז שוין פֿול די פּרעסע, איז אָבער זעהר כאַראַקטע־ריסטיש פֿאַר די שטימונגען אין דייטשלאַנד בנוגע פּוילען. ס'איז כאַראַקטעריסטיש, אַז מ'רעדט דאָרט איינס און מ'טראַכט וועגען גאָר עפּיס אַנדערש, עס איז אינטערעסאַנט, אַז דאָס דייטשע פּראָפּאַ־גאַנדע־מיניסטעריום פֿערשטעהט, ווי אַזוי די דייט־שע פּרעסע וואָלט געוואָלט אָנפֿאַלען אויף פּוילען און זי איז טאַקע נישט געגען דעם, אָבער דער־ווייל טאָר מען נישט. אין דער ריכטיגער צייט וועט שוין דאָס פּראָפּאַגאַנדע־מיניסטעריום געבען אַ וואונק, און ס'וועט „לאָס געהען".

צביעות און פֿאַלשקייט.

ד.

פערשארפט זיך די שטרייק־לאגע אין ארץ־ישראל

אראבישע באהן־ארבייטער און רעגירונגס־בעאמטע אין חיפה צוגעטרעטען צום שטרייק

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראַפֿיש)
אין דער שטרייק־לאַגע אין א"י איז פֿאָר־געקומען אַ פֿערערגערונג. צוליב דער אַגיטאַציע פֿון די אראבישע עקסטרעמיסטען, האָט זיך דער שטרייק פֿערשאַרפֿט, בעזונדערס אין חיפה וואו עס זענען צוגעטרעטען צום שטרייק אַ טייל באַהן־אַרבייטער די ארץ־ישראל־רעגירונג האָט וועגען דעם פֿערוועהרט צו שרייבען.

עס זענען אויך צוגעטרעטען צום שטרייק אַ טייל אַראַבישע בעאַמטע.

אין דער נאַכט פֿון שבת אויף זונטאָג זענען אויף די יודישע קאָלאָניעס אין יהודה פֿאָרגע־קומען איבערפֿאַלען. די טעראָריסטען זענען איבער־ראַל אָפּגעשטויסען געוואָרען.

די רעגירונג איז צוגעטרעטען ענערגיש אָפּ־צורייניגען די ים־ברעגעס פֿון די אראבישע באַנדעס.

אין די אַראַבישע דערפֿער זענען אַראָפּגעוואָר־פֿען געוואָרען פֿון אעראָפּלאַנען אויפֿרופֿען, אין וועלכע די בעפֿעלקערונג ווערט אויפֿגעפֿאָדערט, נישט צו בעהאַלטען די טעראָריסטען און זיי נישט אונטערצושטיצען מיט שפּייז. ווען עס וועט רוהיג ווערען, ווערט געזאָגט אין די אויפֿרופֿען, וועט קומען צו פֿאָהרען די קעניגליכע קאָמיסיע.

נאָך לאַנגע שווערע ליידען איז געשטאָרבען מיין ליבער מאַן, אונזער טייערער און אונפֿערגעסליכער פֿאָטער, שוויגערפֿאָטער, גרויספֿאָטער, ברודער, שוואָגער, אָנקעל

ר' מאָטל פּייגענבוים ע"ה

ב"ר אלתר בועז ז"ל

(סאָדאָ־וואַסער־פֿאַבריקאַנט) (געוואוינט זשעראָמסקיעגאָ 31)

אין עלטער פֿון 54 יאָהר.

די לויה קומט פֿאָר היינט, מאָנטאָג, דעם 10 אויגוסט 1936, 2 אַ זייגער ביי טאָג פֿון ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל, וועגען וואָס ס'טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפֿטרויערנדע הינטערבליבענע.

די גרויסע סענסאציע

צוליבן וויזיט פון שעף פון פראנצויזישן גענעראל־שטאב אין ווארשא

בערלין, 9 (ספ. טעל.)

דער אנגעזאגטער וויזיט אין ווארשא פון שעף פון פראנצויזישן גענעראל־שטאב אין ווארשא גען. גאמעלען האט אין בערלין ארויסגערופן א גרויסן אינטערעס. די צייטונגען ווייזן אן, אז דער וויזיט האט אן׳אפיציעלן כאראקטער און ס׳וועלן פארקומען געשפרעכן וועגן דער ווייטערדיגער פראנצויזיש־פוילישער מיליטערישער צוזאמענארבייט. די דייטשע צייטונגען ווייזן ארויס א געוויסע באאונרוהיגונג.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

די פאריזער צייטונגען שרייבן וועגן א צוזאמענארבייט פון דעם פוילישן מיט׳ן פראנצויזישן גענעראל־שטאב. דער פראנצויזישער גענעראל וועט זיין דער גאסט פון גען. רידז־שמיגלי.

וויען, 9 (ספ. טעל.)

די עסטרייכישע צייטונגען גיבן צו א גרויסע באדייטונג דעם וויזיט פון שעף פון פראנצויזישן גען.־שטאב אין ווארשא.

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.)

די ענגלישע פרעסע שרייבט, אז דער וויזיט האט ארויסגערופן א סענסאציע אין די דיפלאמאטישע קרייזן. דער וויזיט ווייזט, אז די ענגליש־פראנצויזישע באציהונגען ווערן ענגער און בעסער.

אנטי־ענגלישע דעמאנסטראציע אין ווארשא

פון איבער 1000 יודישע יונגעלייט

ווארשא, 9 (טעלעפאניש)

אויפ׳ן באנק־פלאץ און די שכנות׳דיגע גאסן האט זיך היינט געבילדעט א דעמאנסטראציע פון אנ׳ערך 1000 יודישע יונגעלייט, וועלכע האבן געמאכט אויסרופן און געטראגן טראנספארענטן: „נידער מיט דער קעניגליכער קאמיסיע קיין ארץ־ישראל“, „מיר פאדערן א יודישן לעגיאן“, „מיר פאדערן א יודישע מלוכה אויף ביידע זייטן ירדן“.

די דעמאנסטראנטן האבן זיך געלאזט געהן צו דער ענגלישער אמבאסאדע אויף קרולעווסקא גאס. זיי זענען אבער צוטריבן געווארן דורך דער פאליציי.

יודישע ארבייטסלאזע דעמאנסטרירען

פארן בנין פון דער יודישער קהלה

ווארשא, 9 (טעלעפאניש)

פארן בנין פון דער ווארשאווער קהלה איז היינט פארגעקומען א דעמאנסטראציע פון אנ׳ערך 200 יודישע ארבייטסלאזע. זיי האבן געמאכט אויסרופן: „מיר ווילן ברויט, מיר זענען הונגעריג!“ א דעלעגאציע פון די דעמאנסטראנטן איז אריין אין דער קהלה, זי איז אבער דורך קיינעם נישט אויפגענומען געווארן, ווייל קיין שום דאזאר האט נישט דיזשורירט.

די גרופע איז צעטריבן געווארן דורך דער פאליציי.

גרויסע שלום־מאניפעסטאציע אין פאריז

80 טויזענד אנטיילנעהמער

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

אין סאן־קלו הינטער פאריז איז היינט פארגעקומען א גרויסע שלום־מאניפעסטאציע, אין וועלכער ס׳האבן אנטייל גענומען 80 טויזענד אנהענגער פון פאלקס־פראנט, ס׳איז אויך אנוועזנד געווען דער פרעמיער בלום און עלף מיניסטארען. ס׳זענען ארויסגעטרעטן 95 רעדנער. די שלום־רעדע האט געהאלטן דער פרעמיער בלום.

פעראייניגונג צווישן לינקע פועלי־ציון מיט אקטיוויסטן

ווארשא, 9 (טעלעפאניש)

ווי מ׳גיט איבער איז פארגעקומען א פעראייניגונג צווישן די לינקע פ״צ און פ״צ אקטיוויסטן, בקרוב וועט צונויפגערופן ווערן א צוזאמענפאהר פון די פארשטעהער פון די גרעסערע שטעט.

העשעל פארבשטיין אין ווארשא

ווארשא, 9 (טעלעפאניש)

קיין ווארשא איז געקומען דער פיהרער פון „מזרחי“ העשעל פארבשטיין. ווי מען שמועסט זאל ער דעסיגנירט ווערן דורך דער קומענדיגער מעהרהייט אין דער ווארשאווער קהלה אויפ׳ן אמט פון פערוואלטונגס־פרעזעס.

די לויה פון באיאנאווער רבי

וויען, 9. (יט״א טעל.) היינט איז פארגעקומען די לויה פון פערשטארבענעם באיאנאווער רבי, אין דער לויה האבן זיך בעטייליגט א סך רביים און א גרויסער עולם

קליינע יוד. קבוצים אין דייטשלאנד האלטן ביים פערשווינדן

בערלין, (יט״א) דעם ידיעה־פראצעס פון די קלענערע יודישע קיבוצים אין דייטשלאנד אילוסטרירט די פאלגענדע סטאטיסטיק פון דער יודישער קהלה אין קאבורג: בעת דער פאלקסצעהלונג אין יאהר 1925 האבען דארט געלעבט 316 יודישע נפשות אין יאהר 1933—220, דעם 1־טען אפריל 1936—176, אנהויב יולי—161.

פון 176 יודען אויף דעם 1־טען אפריל זענען 25 געווען יינגער פון 25 יאהר, 40—ביז 30 יאהר, 93—פון 30 ביז 60 יאהר און 40 פון 61 ביז 90 יאהר אלט.

אין ספעראנטיסטן־קאנגרעס אין וויען

וויען, 9. (יט״א טעל.) אין שייכות מיט דעם קאנגרעס פון די עספעראנטיסטן וואס קומט איצט פאר אין וויען, איז אין דער ווינער סינאגאגע פארגעקומען א גאטעס־דינסט אין עספעראנטיש, עס זענען געהאלטן געווארן רעדעס צום אנדענקען פון שעפער פון עספעראנטא דר. לודוויק זאמענהאף.

אין גריכענלאנד—רוהיג

אטען, 9. (ספ. טעל.) די גובערנאטארען און פרעפעקטן פון די פראווינצער מוקדעס, טראציען, עפורירעט און אנדערע האבן מיטגעטיילט, אז אומעטום הערשט רוה.

ענגלישער קעניג אין יוגאסלאוויע

וויען, 9 (ספ. טעל.) דער ענגלישער קעניג איז היינט אינדערפריה געקומען קיין זאלצבורג און דאן מיט אן׳אויטא אפגעפאהרן קיין יוגאסלאוויע.

אוירען, נאז און האלז און לונגען־קליניק מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67. טעל. 27-81
נעהמט אן שטענדיגע פראקטיש (צווייטע) אפעראציע א. אז. ו. ווי אויך אמבולאטאריש פון 9-2 און פון 4-8 אווענט
ביי דער קליניק איז מעטין
א רענטגען־גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען, און...

A הארציגען יישר כח
איך דאנק הערצליך דעם חשוב׳ן גינעקאלאג
ד״ר פיעכאוויטש
(שרודמיעסקא 18)
פאר זיין אפעראציע מיך פון מיין שווערער קימפעט און פאר זיין גרויסע מיה און מענשליכע איבערגעגעבנהייט.
מרים שאיעוויטש
זשקאנטנא 35.

יודענקט, שטשענשליווי
ביי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע ביליצער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטן ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 גאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
נעדענקט פראנט II שטאק.

דעם טיפסטן מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווערגעטראפענער פאמיליע נייבערג ווי אויך אונזער מיטגליד בער ווילטשקאווסקי צוליב׳ן טויט פון אונזער מיטגליד
נ״ע
חיים מאיר נייבערג
זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
די פערוואלטונג פון דער סעקציע זאקען־פאבריקאנטן ביים צענטראלן יודישען האנדווערקער־קלוב, גדאנסקא 40.

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען־קראנקהייטן
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5—830

Dr. med.
A. Banasz
כירורג · אורולאג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
Piotrkowska 121, tel. 139-88.
נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

אכטונג, פארבען־הענדלער!
עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז דאס בעוואוסטע פארבען־געשעפט א. ס.
„ל. ה. בערגער“
לאדז, דרעוונאווסקא 5, טעל. 133-39
איז ווידער געעפענט און עמפפעהלט זיך די געעהרטע לאדזער און פראווינצער קונדשאפט.

Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים, הויט־קראנקהייטן. בעהאנדלונג מענער, שוואכע
אנדזשעיא 2, טעל. 59-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט.
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג
ספעציעלער ווארטע...

Dr. med
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען־קראנקהייטן
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92.
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
ביינער־כירורג־ספעציאליסט
D-ra Sterlinga 22
Nowa-Targowa) tel. 174-42.

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא
„Siła i Swiatło“
פון וו. קרוקאווסקי
פאלודניאווא 23, טעל. 139-32
נעמט אן אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט ווי אויך סיגנאליזאציעס. קויפט געניצטע מאטארען און פערקויפט אלע ארט מאטארען און דינאמא־מאשינען צו ביליגע פרייזען.
ספעציעלע ווערקשטעל פון מאטארען־רעפעראטור / שנעל, פינקטליך און רעיעל.

FABRYKA NAPOI GAZOWYCH
R. Frydwald
Piłsudskiego 69, tel. 190-48
עמפפעהלט
סאדעוואסער און לעמאנאד
וואס ווערט אפגעשיקט פינקטליך אהיים בעשטעלונגען ווערן אנגענומען א גאנצן טאג.

Dr. I. Piechowicz
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטן
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
שרודמיעסקא 18, טעל. 107-79
נעמט אן פון 8—10 פרי און פון 3—7

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטן
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגעזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט־ און וענערישע קראנקהייטן
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
זונטאג און חגאות פון 10—12 ביי טאג.

וויכטיג פאר אלע!
דרוקעריי
בראמבערג
לאדז – 8 צעגעלניאנא 8
טעלעפאן 255-09
קאנפעקציאנערן
טריקאטאזש־פאתרים
שטרימף־פאבריק
ניאה־פאבריק
שנייער־מייסטער
בעקער־ווייטער
כרויזבוינג, קאנווערטען, רעכנונגען ווי אויך חתונה־קארטען צו ביליגע פרייזען.

Lek.-Dentysta
Jakób Karmazyn
פאלודניאווא 2, טעל. 114-36
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 9—1 און פון 4—7 נאכמ.

Dr.
Wajnberg
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר לונגען, האלז און סקלערעז קראנקהייטן
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אוו.

DR.
S. Kantor
ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטן (מענער־שוואכע)
90 פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכט, און פון 6—9 אוו.

כעמ ש־באקטעריאלאגישע לאבאראטאריום
פ. שאץ, ראדן
פיעטריקאווער 37

די מלחמה אין שפאניע

קאסט טויזענדער מענשליכע קרבנות יעדען טאג

וויטערדיגע זיגען פון רעגירונגס־מיליטער

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

דער רעגירונגס - קאמוניקאט מעלדעט, אז דאס רעגירונגס - מיליטער האט ביי טערא גוא־דארמע היינט אפגעהאלטען א גרויסען זיג אי־בער די אויפשטענדער. די אויפשטענדער האבען פערלוירען 200 טויטע, עטליכע הונדערט פערוואונדעטע.

דאס קריגס-מיניסטעריום מעלדעט, אז אויף די גאסען פון קארדיע אי זהיינט געקומען צו קאמפען צווישען די אויפשטענדער און ארביי־טער.

דאס מיניסטעריום מעלדעט אויך, אז ביים באמבארדירען אלזשעסיראס דורך דער פאנ־צער-שיף „זשעם I" זענען חרוב געווארען 100 הייזער. די אויפשטענדער האבען פערלוירען 100 טויטע, צווישען זיי 20 אפיצירען.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

נאכ'ן בעקומען פערשטארקונגען, האט דאס רעגירונגס-מיליטער אנגעהויבען אן'אפענסיווע אויפ'ן לינקען פליגעל פון די אויפשטענדיגע אויף דער ליניע שערא־גוואדאראמא.

דער רעגירונגס־פלאט מיט מיליטער איז אוועק צו דער אינזעל מאיארקא.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

פון באיאנא מעלדעט מען, אז די אויפשטענדיגע אין אוויעדא אונטער דער אנפיהרונג פון פולק. ארא[נ]דא, זענען אינגאנצען ארומגערינגעלט דורך רעגירונגס־אפטיילונגען. די גאנצע געגענד וועט נאר היינט פערנומען ווערען.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

דורך ראדיא ווערט מיטגעטיילט, אז איינע פון די שיפען, וועלכע האט איבערגעפיהרט אויפ־שטענדיגע מיליטער פון מאראקא קיין שפאניען איז דערטרונקען געווארען.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

דער פרעמיער זשיראל האט היינט מיטגעטיילט, אז די אויפשטענדער־שיף „אלמוראנטע זשיראל" האלט ביים [illegible] ווערען.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

פון קאראנא מעלדעט מען, אז די רעגירונגס ארטילעריע באמבארדירט די הויפט-קווארטיר פון די אויפשטענדער אין דער געגענד פון איאר־גון. א לאגער פון זייער אמוניציע איז אויפגע־ריסען געווארען.

דאס לעבען אין סאן-סעבאסטיאן איז נאר־מאל.

בארצעלאנא, 9 (ספ. טעל.)

נעכטען האבען די אויפשטענדיגע באמבארדירט דאס שטעטעל אלקאלא דעל אביספא נעבען הועסקא. זיי זענען אפגעשטויסען געווארען און דאס רעגירונגס־מיליטער איז געגאנגען פאראויס צו הועסקא, וואו פאר די אויפשטענדיגע פעהלט לעבענסמיטעל.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

דער .דעלארינא, וועלכער איז געקומען פון אסטוריע .האט מיטגעטיילט די פרעסע־פארשטעהער אז דער אנפיהרער פון די אויפשטענדיגע אין אוויע דא פלוק .ארא[נ]דא, איז אפגעשניטען פון קאנ־טאקט מיט זיינע חבר'ישע אפטיילונגען. דאס רע־גירונגס.מיליטער האט פערנומען דעם קאמוניקאציע־

פונקט ,ווילארבלינא, וועלכער פעראייניגט אסטוריע מיט אקליציע און לעאן.

דער רינג פון רעגירונגס־מיליטער ארום אוויעדא ווערט ענגער און די שטאט איז געבליבען אהן עלעקטריש ליכט.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

אן'אפטיילונג רעגירונגס־מיליטער האט פער־נומען די אינזעל פערמענטערא, וואס געהער צו די באלעארען. ס'איז גענומען געווארען אין געפאנ־גענשאפט אן'אפיציר מיט 30 זעלנער. דאן איז דאס מיליטער אוועק צו דער אינזעל איוויקא. דארט האט דער קאמענדאנט זיך נישט געוואלט אונטערגעבען. די אינזעל איז באמבארדירט געווארן.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

די שטאט אירון געפינט זיך אין די הענד פון דער רעגירונג. אין דער שטאט הערשט רוה.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

דער ציוויל גובערנאטאר פון מאלאגא טיילט מיט, אז די רעגירונגס-שיפען האבען נעכטען ווידער באמבארדירט צעאוטא און בעשעדיגט די שיפען, וועלכע זענען געווען גרייט צו טראנס פארטירען די אויפשטענדער.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

„פיגארא" מעלדעט, אז דער אנפיהרער פון דער פאשיסטישער פאלאנגע זשעם פרימא-דע־ריווערא איז פערוואונדעט געווארען.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

דאס קריגס - מיניסטעריום מעלדעט, אז די שטאט קארדאקא וועט איינגיכען גענומען ווע־רען דורך דער רעגירונג. אויפן גואדארמא פראנט איז צוקלאפט געווארען אן'אויפשטאנדעס אפטיילונג הינטער וואוואפריא, די אויפשטענ־דער האבען פערלוירען 200 פערזאן.

די אנפיהרונג פון די אויפשטענדיגע

מעלדען אויך וועגען זייערע זיגען

בורגאס, 9 (ספ. טעל.)

די הויפט־קווארטיר פון די אויפשטענדיגע מעל־דעט, אז די אפטיילונגען פון די אויפשטענדיגע האבען היינט אפגעשטויסען אן'אנגריף פון דער פאלקס־מיליץ אין בארצעלאנא. די קאטאלאנער האבען פערלוירען 100 טויטע, 300 פערוואונדעטע, 500 געפאנגענע, 5 הארמאטען, 20 מאשין־געוועה־רען און 50 אויטאס.

בורגאס, 9 (ספ. טעל.)

די אויפשטענדער־רעגירונג לייקענט די קלאנ־גען וועגען דעם, אז דאס רעגירונגס־מיליטער האט פערנומען הועסקא און קאדיקס. גענ. לאנא מעלדעט אז די אויפשטענדיגע האבען נעבען הועסקא גע־נומען אין געפאנגענשאפט 1000 מיליציאנטען.

ליסאבאן, 9 (ספ. טעל.) די אפטיילונג פון גענ. פראנקא האט פערנומען נעכטען לארא דעל ריא-סענא.

בורגאס, 9 (ספ. טעל.) גענ. פראנקא האט פערעפענטליכט אן'אויפרוף צו די זעלנער, אין וועלכען ס'ווערט געזאגט, אז די אויפשטענדער הערשען שוין כמעט איבער גאנץ שפאניען. נאך אין היינטיגען חודש וועט מען מיך הערען, שרייבט גענ. פראנקא, דורכ'ן מאדרידער ראדיא. מיר וועלען מיט אונזער מיליטער בעזיגען דעם שונא, וועלכער איז שוין דעמאראליזירט. מען דארף באלד מארשירען אויף אורון, פאנטאראביא און סאן־סעבאסטיאן.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

די פרעסע מעלדעט וועגען פעררעט פון א קאפיטאן פון דער ציווילער גווארדיע, וועלכער האט געהייסען ארומרינגלען אן'אפטיילונג פון דער פאלקס-מיליץ אין א דארף. דער קאפיטאן האט זיך געווענדעט צום גענעראל קאבאנעלאס וועגען אינסטרוקציעס וואס צו טון מיט די 43 מיליציאנ־טען, קאבאנעלאס האט זיי געהייסען אלע אויס־שיסען, וואס איז אויך געשעהען.

מוסאליני'ס געהיימער שליח

ביי דער אנפיהרונג פון די אויפשטענדיגע

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

דער קארעספאנדענט פון „פיגארא" מעלדעט, אז שבת אין אווענד איז אין זיק-ארט פון דער אויפשטענדיגער רעגירונג אין בורגאס געקומען מיט אן'עראפלאן א געוויסע בעדייטענדע פאליטישע פערזענליכקייט פון מוסאליני'ס קאבינעט, וועלכער האט אפגעהאלטען א רייה קאנפערענצען מיט די מיטגלידער פון דער פראוויזארישער רעגירונג.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

די פרעסע און די פאליטישע קרייזען האלטען, אז די שטעלונג פון דער פראנצויזישער רעגירונג לויט דעם קאמוניקאט פון שבת אין אווענד, זעהט נישט פאר מצד פראנקרייך קיין אבסאלוטע ניי־טראליטעט בנוגע די געשעהענישען אין שפאניען, נאר א קאלעקטיווע נייטראליטעט, און איז אפ־הענגיג דערפון, ווי עס וועלען זיך פערהאלטען די דייטשע און איטאליענער. אויב די צוויי מלוכות וועלען נישט זיין נייטראל, וועט פראנקרייך האבען פרייע הענד.

אין דער הינזיכט איז פערהאן אן'איינשטימיג קייט צווישען פראנקרייך און ענגלאנד

בערלין, 9 (ספ. טעל.)

דער „פעלקישער בעאבאכטער" מעלדעט, אז אין פאריז געפינט זיך אן'עקספאזיטור פון דער מאדרידער רעגירונג, וועלכע שטעהט אין קאנטאקט מיט'ן פאלקס-פראנט און מיט דער סאוויעטישער אמבאסאדע. די צייטונג מעלדעט אויך, אז אויפ'ן וועג קיין שפאניען געפינט זיך א סאוויעטישע שיף מיט געוועהר און עראפלאנען.

ריגא. 9. (ספ. טעל. פון קאוונא מעלדעט מען, אז די ליטווישע טעלעגראפען־אגענטור ליי־קענט קאטעגאריש אין די קלאנגען, אז ליטע זאל בלומרשט צושטעלען שפאניען עראפלאנען.

פאריז. 9. (ספ. טעל.) די קאמיסיע פון הילף פאר'ן שפאנישען פאלק האט היינט ארויסגע־שיקט פון פאריז 2 לאסט-אויטאס מיט 7 טאן פער־שידענע לעבענסמיטעל־ארטיקלען.

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.)

עטליכע דאקטוירים - ספעציאליסטען האבען אויף א פערזאמלונג אין טרייד־אוניאן־קלוב בע־שלאסען צו פאהרען קיין שפאניען, כדי צו געבען הילף ד ישפאנישע דעמאקראטען, וועלכע קעמ־פען מיט די פאשיסטען. דער פעראיין פון די אר־בייטער־דאקטוירים האט בעשלאסען זיך צו ווענ־דען מיט אן'אויפרוף צו דער ענגלישער געזעלשאפט וועגען מאראלישער און מאטעריעלער הילף פאר די דעמאקראטען.

סענסאציאנעלע ענטדעקונגען

בעת רעוויזיעס ביי די שפאנישע פאשיסטען

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

די מיליץ האט היינט אדורכגעפיהרט א רע־וויזיע אין פאלאץ פון פירשט מעדינא — קאעלי, וואו מ'האט געפינען א קאסטען מיט 2 און א האלב מיליאן פעסעט, דערונטער 400 טויזענד אין גאלד. דאס געלד איז איבערגעגעבען גע־ווארען דער רעגירונג.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

ס'איז פערעפנטליכט געווארען א דעקרעט פון פרעזידענט וועגען אפלעגען די סעסיע פון פארלאמענט ביז דעם 1 אקטאבער.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

די פאליציי האט אדורכגעפיהרט א רעוויזיע ביים געוו. מיניסטער סאלאדארא אלאנסא. מ'האט ענטדעקט די קארעספאנדענץ פון בייקאנטען פינאנ־סיסט מארטש מיט גיל ראבלעס און קאלווא סאָ־טעלא. די קארעספאנדענץ האט א גרויסע פא־ליטישע בעדייטונג.

מאדריד, 9 (ספ. טעל.)

„גאזעטא דע מאדריד" פערעפנטליכט א דעקרעט וועגען קאנפיסקירען דאס פערמעגען פון דער טראנסאטלאנטישער שיף־ליניע. ביי די האר־דעלס־אגאשעס פון רומעניען און וויען זענען אפ־גענומען געווארען די ראנגעס.

ווייטער זענען רעקווירירט געווארען די לא־קאלען פון די מאנארכיסטישע ארגאניזאציעס.

ס'איז ארעסטירט געווארען דער זוהן פון דער־הרגעטע[ן] גענעראל סאן־כורכא.

אינטערנאציאנאלע שוועריגקייטען

צוליב די שפאנישע געשעהענישען

טאנזשער, 9 (ספ. טעל.)

דער אינטערנאציאנאלער קאמיטעט פון דער פארט - קאנטראלע האט בעשלאסען: 1) אויפצופאדערן די שפאנישע רעגירונג, אז איהרע שיפען זאלען זיך נישט בעווייזען אין טאנזשער, 2) ערלויבן צו בלייבען אין טאנזשער אפיצירען און בעאמטע אין ציוויל, 3) אנער־קענען פאר גילטיג די וויזעס, וועלכע ווערען ארויסגעגעבען דורך די אויפשטענדיגע אין מא־ראקא.

די שפאנישע רעגירונג האט צוריקגעצויגען איהר פלאט פון טאנזשער. אין די אינטערנא־ציאנאלע קרייזען האט דאס געמאכט א גוטען איינדרוק.

פאריז, 9 (ספ. טעל.)

פון באיאנא מעלדעט מען, אז דער קאנסול סאוויל, וועלכער האט געמאכט א רייזע אויף א יאכט נעבען די שפאנישע ברעגעס איז דערהרגעט געווארען, זיין פרוי איז שווער פערוואונדעט גע־ווארען. די ענגלישע טארפעדא־שיף „קאמעט" האט מיטגענומען דעם טויטען קערפער פון סאוויל און זיין שווער פערוואונדעטע פרוי.

רוים, 9 (ספ. טעל.)

בעת די קאמפען אין בארצעלאנא זענען דער הרגעט געווארען 3 איטאליענער און איינער איז שווער פערוואונדעט געווארען.

דער איטאליענישער אמבאסאדאר האט פראַ־טעסטירט ביי דער שפאנישער רעגירונג און גע־מאכט פעראנטווארטליך דערפאר די רעגירונג.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15. טעל. 149-07

ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוועכע־בע האנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

פאפולערע צוגען!

קיין רומעניען

פון 15-טען ביז'ן 30-טען אויגוסט

פרייז פון 200 ביז 260 זל.

קיין גדיניע

מיט בעשייניגונגען

פון 13—17 אויגוסט פון 14.90 זל.

פון 14—17 אויגוסט פון 12.50 זל.

איינשרייבונגען נעמט אן

„אורביס" פיעטריק. 18,

טעל. 249-33.

דייטשע יודען גרייטען זיך צו די ימים-נוראים

יודען אין ברעמען האבען נישט וואו צו דאווענען

בערלין. (יט"א) די יודישע קהלות אין דייטשלאנד גרייטען זיך שוין צו די ימים-נוראים. דער פרייסישער קהלות-פערבאנד האט זיך געווענ־דעט צו די קלענערע קהלות זיי זאלען זיך בעצייטענס פערזארגען מיט חזנים, די ווענדונגען נעמט אן דער קהלות-פערבאנד.

אין ברעמען טרעפט אן דאס איינארדנען בתי-תפילות אויף די ימים-נוראים אויף בעדייטענדע שוועריגקייטען, זייט 30 יאהר פלעגען די ברעמער יודען דינגען אויף דעם צוועק די גרויסע „אאוניו-זאל", דיי־יאהר איז אבער פערבאטען צו פערדינגען פריוואטע לאקאלען אויף בתי-תפילה. די קהלה-פערוואלטונג אין ברעמען האט זיך דעריבער געווענדעט צו די שטענדיגע מתפללים אין דער סינאגאגע זיי זאלען אויף א פאר שעה אפטרעטען זייערע ערטער פאר אנדערע יודען, ווייל בלויז אזוי ארום וועלען זיי כאטש א קורצע צייט קענען ביי־וואוינען די תפילות.

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע. וועגערישע און הויט-קראנקהייטען

טראוגוטא 9. טעל. 262-98

נעמט אן פון 8—1 און פון 5—9 אווענט

זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

יודישע עמיגראציע־ארבייט און יודישער וועלט־קאנגרעס

פון ד"ר אריה טארטאקאווער

— 2 —

דער יודישער וועלט־קאנגרעס וועט אויך געבען דער יודישער עמיגראציע דעם עפענטליך־רעכטליכען כאראקטער, וועלכען זי דארף האבען, אלס די פארשטעהערשאפט פון יודישען פאלק וועט ער האבען די מעגליכקייט צו קומען אין קאנטאקט מיט מלוכות און מיט אינטערנאציאנאלע אינסטאנצען און פון דער דאזיגער מעגליכקייט וועט אויך געניסען די יודישע עמיגראציע. מיר האבען אין פריהערדיגען קאפיטעל בעוויזען, ווי נויטיג עס איז דער עפענטליך־רעכטליכער כאראקטער פון יודישער עמיגראציע־ארבייט, כדי צו פערגרעסערען די איצטיגע מינימאלע עמיגראציע־מעגליכקייטען; מיר האבען אויך אונטערגעשטראכען, אז היינט פעהלט די אינסטאנץ, וואס וואלט געקאנט זיכערען אזא כאראקטער פון דער ארבייט. דורך דעם יודישען וועלט־קאנגרעס וועט די דאזיגע אינסטאנץ געשאפען ווערען.

דער יודישער וועלט־קאנגרעס איז אויך דער איינציגער, וואס קאן פון דער לאזונג פון יודישער קאלאניזאציע מאכען א ממשותדיגע זאך, פיהרען אונטערהאנדלונגען מיט איינצעלנע מלוכות, בעקומען פון זיי קאנצעסיעס און נעמען אויף זיך דערפאר בעשטימטע התחייבות'ן, ארגאניזירען די קאלאניזאציע־ארבייט אין א געהעריגען פערנעהם און זיכערען איהר ערפאלג, קאן נאר א ארגאניזירט פאלק. דאס איז נישט נאר א פראגע פון מיטלען, הגם אויך זיי שפילען א ראלע און אויך זיי איז א סך לייכטער און סך בכבודיגער צו בעקומען אין וועג פון א פאלקס־קאמפאניע. נישט ווייניגער וויכטיג איז אבער דער אידעאישער באזיס פון א קאלאניזאציע־ארבייט. מיט ריין־עקאנאמישע מעטאדען וועט דער ערפאלג פון קאלאניזאציע־ארבייט נישט געזיכערט ווערען, בפרט אין דער ערשטער שווערער צייט. דא מוז צוקומען דער סטימול פון א געזיסטען אידעאליזם, פון נאציאנאלער בעגייסטערונג וואס קאן דערגרייכט ווערען נאר דעמאלט, אויב די קאלאניזאציע־ארבייט ווערט געפיהרט דורך דעם ארגאניזירטען פאלק און נישט דורך איינצעלנע אינסטיטוציעס.

לאמיר צום סוף דערמאנען די פאזיטיווע דערשיינונג פון קאארדינירען די טעטיגקייט פון פערשידענסטע אינסטיטוציעס פאר עקאנאמישער און סאציאלער הילפס־ארבייט, וואס וועט האבען א בעדייטונג אויך פאר דער יודישער עמיגראציע, וויינט הערשט אויף דעם דאזיגען געביט א פולשטענדיגער כאאס און דיסציפלינלאזיגקייט. פראדוקטיוויזאציע, קאאפעראציע, שול־ארבייט, יתומים־פערזארגונג, שוץ פון וואנדערער, גמילת־חסדים־קאססעס א. אז. וו., אלץ ארבייט אויף אייגענעם אחריות, נישט רעכענדיג זיך מיט אנדערע, ווירקענדיג אפילו א סך מאל געגען זייערע אינטערעסען. מיר האבען אין פריהערדיגען ארטיקעל דערמאנט די פאטאלע קאנסעקווענצען פון נישט צוזאמענארבייט צווישען די פראדוקטיוויזאציע־ און די עמיגראציע־אינסטיטוציעס; אזעלכע ביישפילען קאנען געבראכט ווערען אין די צעהנדליגער. צו דעם דאזיגען הפקר־צושטאנד מוז געמאכט ווערען א סוף. עס מוז זיין א אינסטאנץ, וואס זאל זיין העכער איידער די איינצעלנע אינסטיטוציעס און וואס זאל קאנען קאארדינירען זייער טעטיגקייט. די דאזיגע אינסטאנץ דארף זיין דער יודישער וועלט־קאנגרעס. אויך דא וועט די יודישע עמיגראציע־ארבייט האבען א גרויסען נוצען פון איהר צוזאמענגעבונדענקייט מיט דעם קאנגרעס. אויף שריט און טריט קומט זי אין קאנטאקט מיט אנדערע דערשיינונגען פון יודישער סאציאלער הילפס־ארבייט און זי וועט פון זיי קאנען געניסען א סך מעהר, איידעם ביי דעם כאאטישען מצב פון היינט.

מיר קאנען צו אזעלכע זאכען נאטירליך נישט צוגיין פון שטאנדפונקט פון לייסטונג און געגען־לייסטונג, ס'מוז אבער פארט אונטערגעשטראכען ווערען, אז אויך דער יודישער וועלט־קאנגרעס אלס אזעלכער וועט האבען א גרויסען נוצען, אויב די עקזיסטירענדיגע יודישע עמיגראציע־פערבאנדען, אדער לכל־הפחות דער רוב פון זיי, וועט זיך אנשליסען אהן איהם. די טראדיציע פון לאנגע יאהרען, אין געוויסע פאלען יאהרצעהנדליגער פון ארגאניזירטער הילפס־ארבייט פאר'ן יודישען עמיגראנט, האט נישט געקוקט אויף איהרע פערשידענסטע חסרונות, אנ'ערשטקלאסיגען ווערט, און די דערפאהרונגען, וואס זענען דא צונויפגעקליבען געווארען, וועלען זיכער קאנען ווייטער דינען אלס איינער פון די וויכטיגסטע יסודות פון דער עמיגראציע־ארבייט, ס'איז אין איצטיגען מאמענט נאך נישט זיכער, צי דער דאזיגער אנשלוס פון די עמיגראציע־פערבאנדען אין דעם יודישען וועלט־קאנגרעס וועט פארקומען אהן שוועריגקייטען, אלס א זעלבסטפערשטענדליכע זאך, צי עס וועלען נישט, וואס איז ליידער ביי אונזערע יודישע בעדינגונגען נישט אין גאנצען אויסגעשלאסען, אויפקומען דא און דארט שוועריגקייטען אלס א רעזולטאט פון רעגיאנאלע אמביציעס אדער פון א קנאפען געזעלשאפטליכען חוש. לאמיר האפען, אז דאס וועט נישט פארקומען, יעדענפאלס אבער וועט דער יודישער וועלט־קאנגרעס זיך קאנען שטארק שטיצען אויף די עקזיסטירענדיגע עמיגראציע־פערבאנדען אין זיין ווייטערדיגער טעטיגקייט אויף דעם געביט פון יודישער עמיגראציע.

וועגען דעם נאך א פאר ווערטער. די פערבינדונג פון יודישער עקאנאמישער און סאציאלער הילפס־ארבייט אין די ראהמען פון יודישען וועלט־קאנגרעס, אלס איינע פון די וויכטיגסטע בעשטאנדטיילען פון זיין טעטיגקייט, הייסט נאטירליך נישט קיין עלימינירונג פון די ביז איצט עקזיסטירענדיגע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס, הייסט אפילו נישט קיין בעגרענצונג פון זייער טעטיגקייט, אומגעקעהרט, די דאזיגע טעטיגקייט זאל דווקא איצט אינטענסיווירט ווערען, נאכדעם ווי עס וועלען אויפפאלען די אויסערליכע שטערונגען און די געגענזייטיגע רייבונגען. דאסזעלבע בעציהט זיך אויך אויף דער עמיגראציע־ארבייט. דער יודישער וועלט קאנגרעס אלס אזעלכער קאן קיין עמיגראציע־ארבייט נישט פיהרען. די פראגען פון עמיגראציע וועלען זיכער פערנעהמען א בכבודיגען פלאץ אויף די בעראטונגען פון קאנגרעס, אבער נאר אלס א צוזאמענפאסונג, אדער אלס א דערגענצונג פון דער עמיגראציע־ארבייט, וואס וועט אויך ווייטער געטון ווערען דורך בעזונדערע ארגאנען און אויף בעזונדערע בעראטונגען. פערקעהרט, דורך דעם וועלט קאנגרעס וועט ערשט ווערען מעגליך א ווייטערדיגער אויפבוי פון אזעלכע ארגאנען. אזוי וועט צ. ב. דער געדאנק פון יודישען עמיגראציע־קאנגרעס ערשט איצט קאנען רעאליזירט ווערען, האבענדיג אנ'אנשפאר אין דער ארגאניזירטער יודישער געזעלשאפטליכקייט און אין אנ'עפענטליך־רעכטליכער רעפרעזענטאנץ פון יודישען פאלק, וואס וועט קאנען סיי דעם דאזיגען קאנגרעס ארגאניזירען און סיי אויף א פאסיגען אופן אויסנוצען זיינע בעשלוסען.

פראקטיש וועט די זאך מן הסתם דארפען אויסזעהן אזוי, אז ביי דער עקזעקוטיווע פון יודישען וועלט־קאנגרעס וועט געשאפען ווערען א ספעציעלער דעפארטאמענט פאר עמיגראציע־ענינים, וועמענס אויפגאבע ס'וועט זיין צו דינען אלס דער אויבערשטער קאנטראל־ארגאן פאר די יודישע עמיגראציע־פערבאנדען, קאארדינירען זייער טעטיגקייט, ווי אויך די טעטיגקייט פון זיי אלע מיט אנדערע יודישע עקאנאמישע און מעגליך אויך פאליטישע אינסטיטוציעס און געבען זיי געוויסע אנווייזונגען. דער דאזיגער דעפארטאמענט וועט אויך דארפען פיהרען די אויסען־פאליטישע ארבייט א. ז. וו. דעם עמיגראציע־געביט (בפרט אונטערהאנדלונגען מיט מלוכות און אינטערנאציאנאלע קערפערשאפטען) און שאפען געוויסע צענטראלע אינסטיטוציעס פאר דער יודישער עמיגראציע־ארבייט אין גאר דער וועלט (צ. ב. א יודישע עמיגראציע־באנק, צענטראלער יודישער קאלאניזאציע־פאנד א. אז. וו.).

נישטא איז דער פלאץ פאר פרטים. מען וועט זיי קאנען אויסארבייטען אהן בעזונדערע שוועריגקייטען נאך דעם, ווי די גרונט־שטריכען האט מען דא געהאנדעלט. אויפשטעלען דעם יודישען עמיגראציע־פראבלעם אין זיין גאנצער שווערקייט און קאמפליצירטקייט, ענטוויקלען די יסודות פון א יודישער עמיגראציע־פאליטיק און ווייזען דעם א דעגאישען און ארגאניזאציאנעלען צוזאמענהאנג צווישען זיי און צווישען דעם געדאנק פון יודישען וועלט קאנגרעס — דאס איז געווען די אויפגאבע פון דעם ארטיקעל. אין דער ביטער־ערנסטער צייט, אין וועלכער דער יודישער וועלט־קאנגרעס קומט זיך צונויף און לגבי זיינע איינציגארטיגע אויפגאבען אלס די פאליטישע און די עקאנאמישע רעפרעזענטאנץ פון יודישען פאלק, איז די קאנקרעטיזירונג פון די בעשטאנדטיילען פון זיין טעטיגקייט זיכער פון א גרויסער בעדייטונג. א פרוב אין דער דאזיגער ריכטונג האבען מיר דא געמאכט מיט דער האפנונג צו דערלייכטערען אויף אזא אופן כאטש אין א געוויסער מאס דעם שווערען גורל־וועג פון דער יודישער עמיגראציע־ארבייט און צונויפקניפען זי מיט דעם לעבען און דעם קאמף פון דעם ארגאניזירטען יודישען כלל. —

פארוואס איז גאנץ אייראפא פעראינטערעסירט אין אויסגאנג פון בירגער־קריג אין שפאניען?

אין א אויסלענדישע צייטונג ווערט ארומגערעדט די פראגע פארוואס אייראפא אינטערעסירט זיך אזוי שטארק מיט'ן אויסגאנג פון בירגער־קריג אין שפאניען. דער אויטאר פון ארטיקעל שרייבט צווישען אנדערעס, אז אלען פון מיליטערישע צוזאמענארבייט זענען עפטער, ווי דאס ווערט בעקאנט דער עפענטליכקייט, למשל די רעוואלוציע פון די וועניזעליסטען, וואס איז מיט א קורצע צייט צוריק אונטערדריקט געווארען אין גריכענלאנד, איז ווי מען שמועסט, מעגליך געווען נאר צוליב דעם, וואס א אייוויסע מלוכה האט בעצייטענס צוגעשיקט דעם רעגירונגס־מיליטער גראנאטען און קוילען ווי אויך א עסקאדרילע אעראפלאנען. וועלכע די גריכישע רעגירונג האט שנעל איבערגעארבייט אין גריכישע פארבען. א דאנק די דאזיגע אעראפלאנען איז דער אויפשטאנד אונטערדריקט געווארען.

איבריגענס איז שווער צו זיין א נייטראלער צושויער פון דער שפאנישער רעוואלוציע: דאס איז אפילו נישט קיין רעוואלוציע, נישט קיין קאנטער־רעוואלוציע — דאס איז א אייראפעאישע מלחמה, וואס איז לאקאליזירט אין די גרענעצען פון פירענעישען האלב־אינזעל, אין די קאמפען ווערט ענטשיידען נישט נאר די פראגע פון דער שפאנישער אגראר־רעפארם און די פראגע וועגען דער רעגירונגס־פארם אין שפאניען, נאר עס שאפען זיך אויך בעדינגונגען צו לעזען די פראגע פון טאנזשער, מאראקא, אביסיניען, מיטעללענדישען ים און אנדערע פראגען. אין דעם צוזאמענשטויס צווישען פאשיזם און קאמוניזם און סאציאליזם אויפ'ן שפאנישען טעריטאריום בעטייליגען זיך אויך אלע גרויסע אייראפעאישע מלוכות, לייגענדיג אין א זייט די פאליטישע פראגען, מוזען מ'דה זיין, אז ריין מיליטערישע אינטערעסען זענען גורם, אז א סך הויפט שטעט ווינשען זיך דעם זיג פון דעם אדער אנדערען צד אין שפאניען.

אויב עס וועט זיגען דער פאלקס פראנט, וועט פראנקרייך געווינען אין שפאניען א פערבינדעטען געגען דייטשלאנד און אפילו געגען איטאליען.

פראנקרייך וועט בעקומען זייע גאראנטיעס, דאס אין פאל פון א קריג וועלען די באלעארישע אינזלען ווערען א באזע פאר איהר פלאט און א וואנד וואס בילדעט א ים־קארידאר צווישען די אינזלען און דעם פירענעאישען האלב־אינזעל, א קארידאר, וואס איז נויטיג פאר דער זיכערער פערבינדונג צווישען די פארטען פון דרום פראנקרייך און צפון אפריקא.

להיפוך, אין פאל ווען עס זאל זיגען דער פאשיזם, וועט איטאליען אין פרידענס צייט ווערען דער קאנטראלער, און אין קריגס־צייט דער הערשער פון די באלעארישע אינזלען, און פראנקרייך וועט נישט האבען די מעגליכקייט צו פיהרען סאלדאטען און רויה־שטאפען פון אפריקא.

דייטשלאנד, אויב עס זאלען זיגען די שפאנישע פאשיסטען וועט וויסען, אז פראנקרייך וועט איבערלאזען אין די פירענעען איינגע דיוויזיעס מיליטער, נישט האבענדיג די מעגליכקייט, אין פאל פון א מלחמה ביים רהיין צו ווארפען זיי געגען דייטשלאנד; דייטשלאנד וועט אין שפאנישען מאראקא בעקומען א באזע פאר איהרע אונטערוואסער שיפלעך און פאר איהרע אעראפלאנען, און אפשר אויך א באזע פאר דער יבשה־ארמעע פאר א אקציע געגען די צפון־אפריקאניש־פראנצויזישע בעזיצונגען.

פאר ענגלאנד? א ווארטער נצחון פון די שפאנישע פאשיסטען בעדייט א דורכברוך אין דעם רינג אויפ'ן מיטעללענדישען ים, וואס עקזיסטירט ארום איטאליען, נישט קוקענדיג אויף די אפיציעלע פערזיכערונגען. נאך מעהר: אין פאל פון א בעוואפענטען קאנפליקט אין ראיאן פון באסיין פון מיטעללענדישען ים, וואלט די ענגלענדער אפשר אין דער פראקטיק געמוזט בעוויזען, אז דער גיבראלטאר איז א פערטיידיגונג נישט איינצונעהמען: פערטיידיגען דעם גיבראלטאר אויף דער יבשה מצד שפאניען איז שווערער, ווי אויפ'ן ים געגען די פלאטען פון דער גאנצער וועלט.

אמת אויך דער זיג פון די עקסטרעמע עלעמענטען שאפט נישט קיין קלענערע בעדראהונג פאר דעם ענגלישען גיבראלטאר. מיט איין ווארט די סטראטעגישע לאגע אויף דעם שטח פון האלב אינזעל וועט אננעהמען אזא אדער אנדערען כאראקטער אפהענגיג דערפון ווער עס וועט אין שפאניען זיגען.

אין די מיליטערישע קרייזען הערשט א מיינונג, אז א אויפשטאנד, וואס ברעכט אויס אויפ'ן ראנד פון א מלוכה האט נישט קיין שאנסען אויף ערפאלג. דער שפאנישער אויפשטאנד, איז אויסגעבראכען נישט אפילו אויפ'ן ראנד פון דער מלוכה, נאר אין א קאלאניע מעבר־לים און דאך האלט ער זיך שוין גאנצע דריי וואכען און לייקענט אזוי ארום אפ די אלגעמיין אנגענומענע מיינונג.

אנדערע מיליטערישע פאכלייט ווייזען אבער אן, אז די דאזיגע מיינונג איז נאר ריכטיג ביי צוויי בעדינגונגען — אויב די ראנד־געגענד וואו עס איז אויסגעבראכען דער אויפשטאנד געפינט זיך ווייט פון דער הויפט־שטאט, אדער ווען דער אויפשטאנד בלייבט אויף איין ארט און געהט נישט ווייטער.

דער ערשטער בעדינג עקזיסטירט נישט ביים שפאנישען אויפשטאנד; צום צווייטען בעדינג האט מען נישט געגלאזט די שפאנישע אויפשטענדישע אפילו צערען — זיי האבען שנעל פערשפרייט דעם אויפשטאנד אויף א גרויסע צאהל פראווינצען פון לאנד און זיך דערנעהנטערט צו מאדריד.

עס איז שווער צו זאגען, אז ווען די אויפשטענדיגע זאל געלונגען צו פערכאפען מאדריד, וואלט דאס שוין בעדייט א זיכערער נצחון פון די מורדים. בכלל איז פערהאן אזא געזעץ, אז דאס פערנעהמען די הויפט־שטאט בעדייט דער סוף פון דער מלחמה. וועניג קולטורעלע פעלקער אנערקענען אבער נישט דאס דאזיגע געזעץ, די רוסען האבען אין 1812 יאהר געפיהרט די מלחמה שוין נאכדעם ווי די הויפטשטאט מאסקווע איז געווען פערנומען. אויך די נייע צייט בעוויזט, אז מיט'ן פערנעהמען די הויפטשטאט, איז דער קאמף נאך נישט פערענדיגט: אין אביסיניע הויבט זיך איצט אן א רעגעלמעסיגע פארטיזאנער קריג, הגם אדיס־אבעבא איז פערנומען דורך די איטאליענער.

„שפאנישער בירגער־קריג איז דער אנהויב פון... דער יודישער מלחמה" // דאס שטעלט פעסט דער ענדעקישער „דזיעננִיק נאראדאווי"

דער ענדעקישער „דזיענניק נאראדאווי" האט שוין געפינען דעם אמת'ן זין פון בירגער־קריג אין שפאניען. די גאנצע בלוטיגע טראגעדיע, די טייכען בלוט, וואס גיסען זיך אין שפאניען שוין זייט דריי וואכען, איז נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי א יודיש שטיקעל ארבייט, דאס האבען די יודען איצט אנגעהויבען דעם קאמף און די שפאנישע געשעהענישען זענען נאר דער אנהויב פון דער „יודישער מלחמה".

אין א גרויסען לייט ארטיקעל ווערט דער דאזיגער „גענעאלער" געדאנק ענטוויקעלט אויף פאלגענדען אופן:

„די נאציאנאלע בעוועגונג צווישען די אייראפעאישע פעלקער בעדראהט דער עקזיסטענץ פון די יודען אין אונזער וועלט טייל. צי דארף מען זיך דעריבער וואונדערן, אז אפגעבענדיג זיך א חשבון וועגען דעם, האבען די יודען זיך בדעה צו פערטיידיגען מיט אלע מיטלען — ביז צו א מלחמה איינשליסליך? א מלחמה — פערשטעהט זיך — וואס ווערט געפיהרט דורך די אייראפעאישע פעלקער. די דאזיגע מלחמה האט זיך שוין אנגעהויבען — אין שפאניען!!

מיר וועלען דאס באלד דייטליכער ערקלערען. עס האט זיך אנגעהויבען אין דייטשלאנד, וואו די נאציאנאלע בעוועגונג (נאציאנאל סאציאליזם) האט דירעקט געקלאפט אויף די יודען. דאסזעלבע קען זיך איבערחזרן אין אנדערע לענדער, קודם כל אין פוילען, כוילען איז אבער א לאנד, וואס איז אויסער געוועהנליך וויכטיג פאר יודען, ווייל דא לעבען זיי אין גרעסערע מאסען און דא האבען זיי נאך דאס „נישט ציוויליזירטע" יודישע פאלקס מאסען. מוזען זיך אלזא די יודען פערטיידיגען. די אלטע מעטאדען זענען אדורכגעפאלען. די דעמאקראטישע רעזשימען, וואס האבען די יודען געגעבען „גלייכהייט, פרייהייט און ברודערליכקייט" פינקטאטירען, אבער נאציאנאלע דיקטאטורען, וואס דינען די יודישע אינטערעסען געהען אונטער.

וואס בלייבט אלזא איבריג? דער ענטפער איז קלאר — קאמוניזם נאר די קאמוניזירונג פון די אייראפעאישע פעלקער קען ראטעווען די יודען פון א צוזאנגס עמיגראציע פון אונזער ערד טייל, אבער דער איינפאכסטער וועג צו קאמוניזירען אלע פעלקער פיהרט דורך א אלגעמיינע מלחמה...

אט פארוואס מיר מיינען, אז די יודישע פאליטישע צענטערס שטויסען איצט צו מלחמה, עס ווייזט אן דערויף דאס פערהאלטען זיך פון פראנצויזישען פרעמיער בלום, וועלכער טוט אלץ, בכדי צו העלפען דעם שפאנישען „פאלקס פראנט" ארבייטען לטובת א מלחמה.

א מלחמה וואלט אויפגעטרייסעלט אלע רעוואלוציאנערע פאקטארען אין אייראפא. עס איז נישט בעוואוסט צי אין א מלחמה קאטאסטראפע וואלטען זיך די נאציאנאלע רעזשימס אין דייטשלאנד און איטאליען זיך געקענט דערהאלטען".

אלזא בלום טרייבט צו מלחמה, נאר היטלער און מוסאליני האבען נעבעך מורא פאר א מלחמה — אזוי קומט אויס לויט דעם ענדעקישען ארגאן.

אבער ווייטער געהט די צייטונג איבער דירעקט צו ענין:

„קוקענדיג אזוי אויף דער זאך, מיינען מיר, אז דעם בירגער קריג אין שפאניען קען מען אנרופען אלס דעם אנהויב פון דער יודישער מלחמה, דאס הייסט: א מלחמה וועגען דעם, או יודען זאלען זיך דערהאלטען אין אייראפע און אויפהאלטען די שטרעמונג וואס זיי האבען ערובערט צווישען די פעלקער פון אייראפע.

מען דארף האבען כאטש אביסעל פארשטעלונגס קראפט און זיך גוט צוקוקען צו דעם וואס עס קומט פאר אין שפאניען. עס האנדעלט זיך דארט וועגען צוויי זאכען — וועגען איינפיהרען דעם סאוויעטישען רעזשים און וועגען פערניכטען אלץ וואס עס שטערט די יודען צו הערשען איבער'ן לאנד. די מוראדיגע אכזריות'ן, מארדען און פייניגונגען זענען ענטליך צו דעם, וואס איז פארגעקומען בעת דער גרויסער „פראנצויזישער רעוואלוציע" און בעת דער „רוסישער" רעוואלוציע; דאס איז נישט קיין צופאל; דאס איז א בעוואוסטזיניגע גוט פערטראכטע אקציע מיט'ן ציל פיזיש צו פערניכטען אלץ וואס האלט אונטער דאס בעוואוסטזיין פון נאציאנאלען שפאניען".

פעסטשטעלענדיג דורך אזעלכע „זיכערע בעווייזען", אז דער שפאנישער בירגער־קריג איז נישט מעהר ווי א יודיש שטיקעל ארבייט, דער אנהויב פון דער „יודישער מלחמה" — געהט די

(ווייטער זעה 10־טע זייט)

רעדעס פון ד"ר סטיפען וויז און נחום גאלדמאן

אויף דער ערעפענונגס-זיצונג פון יודישען וועלט-קאנגרעס*)

די רעדע פון ד"ר סטיפען וויז

זשענעווע (יט"א). אין זיין ערעפענונגס-רעדע אויף דער היינטיגער זיצונג פון יודישען וועלט קאנגרעס אין זשענעווע האט ד"ר סטיפען וויז גע-שילדערט די צילען און אויפגאבען פון קאנגרעס און האט אויסגערעכענט די מאטיווען, וועלכע האבען בעוואויגען די ארגאניזאטארען צונויפצורופען דעם יודישען וועלט - קאנגרעס. דער הויפט - ציל פון דעם קאנגרעס איז צו ארגאניזירען די פאליטי-שע פערטיידיגונג פון דעם בעדראהטען יודישען קיום און פון די בעדראהטע יודישע רעכט. דער אנטי-סעמיטיזם — האט אויסגערופען ד"ר סטיפען וויז — איז אנ'ארויספארערונג לגבי דער גאנצער ציווי-ליזאציע און פון דעם קריסטענטום. אויף דער ברייטער עפענטליכקייט אויף דער גאנצער וועלט ליגט די מאראלישע פליכט צו שטיצען דעם קאמף געגען אנטיסעמיטיזם, וועלכער בעדראהט די הויפטיסו-דות פון דער ניי-ציטיגער קולטור.

דער אנטיסעמיטיזם איז אין קיין פאל נישט קיין ריין-יודיש פראבלעם. נאר געהערט צו די וועלט - פראבלעמען. ווען די קולטור - פעלקער וואלטען בע-צייטענס בעקעמפט דעם נאציאנאל - סאציאליזם, דאן וואלט נישט געקומען צו דער הערשאפט פון נאציזם אין דייטשלאנד און אלע זיינע קאנסעק-ווענצען.

ד"ר סט. וויז האט פאלעמיזירט מיט די געגנער פון יודישען וועלט - קאנגרעס און האט בעטאנט, אז ס'איז בכלל שעדליך די מיינונג, דאס מ'דארף זיך פערענטפערען, פארוואס דער יודישער קאנגרעס ווערט צונויפגערופען. די צושטויבטקייט און נישט-ארגאניזירטקייט פון די יודישע קרעפטען ווערמוטיגט נאך מעהר די אנטיסעמיטען צו זייערע אנגריפען. כדי צו כאראקטעריזירען ווי פערשווינדענד קליין עס זענען די כוחות. וועלכע זענען מאביליזירט געווארען דורך דעם יודישען כלל, איז גענוג אנצואווייזען, אז אויף דעם אויפבוי פון ארץ-ישראל איז פערווענדעט ווייניגער ווי 1 פראצ. פון דעם פערמעגען, וואס גע-פינט זיך אין בעזיץ פון די מערב - אייראפעאישע און אמעריקאנער יודען. אויב עס האנדעלט זיך וועגען הילף פאר דייטשע יודען, איז אויף דעם צוועק נישט בעשטימט געווארען אפילו 1-צענטעל פראצ. פון אויבענדערמאנטען יודישען פערמעגען.

דער יודישער וועלט - קאנגרעס וועט פרובען צו קאארדינירען די יודישע אנשטרענגונגען אין שוץ פון דער יודישער עקזיסטענץ. דער קאנגרעס רעפרע-זענטירט נאך איצט נישט אלע יודען, אבער דאס איז דער ערשטער פרוב צו שאפען אנ'אלגעמיין יו-דישע רעפרעזענטאנץ. יעדענפאלס זענען אויף דעם קאנגרעס פערטרעטען גרויסע יודישע מאסען פון אמעריקא, פוילען, ארץ-ישראל און אנדערע לענדער. דער יודישער וועלט - קאנגרעס קאן נישט אויפטון קיין וואונדער. עס וועט אבער שוין זיין א וויכטי-גער אויפטו, אויב דער קאנגרעס וועט בעוויזען צו פעראייניגען יודען פון פערשיעדענע ריכטונגען און אלע לענדער. פון אלע עקען פון דער וועלט זענען זיך צונויפגעקומען יודישע פארשטעהער, כדי זיך צו בעראטען און אויסנוצען געגענזייטיג די אנגע-זאמעלטע ערפאהרונג.

ד"ר סט. וויז דריקט אויס זיין טיפען בעדויערען, וואס צוויי גרויסע יודישע קיבוצים — פון רוסלאנד און דייטשלאנד — זענען נישט רעפרעזענ-טירט אויפן קאנגרעס. ד"ר וויז האט אויך קריטי-קירט די „יודישע רונדשוי" פאר איהר נעגאטיווער שטעלונג צום יודישען וועלט-קאנגרעס.

איבערגעהענדיג צו דער לאגע אין ארץ-ישראל האט ד"ר וויז ערקלערט, אז נאך קיינמאל האט זיך ארץ-ישראל נישט געפונען אין אזא שווערער לאגע ווי איצט. דער ישוב האט דערביי ארויסגעוויזען א געוואלדיגע אויסדויער-קראפט און העראאיזם.

אפשטעלענדיג זיך ווידער אויף דער געגנער - שאפט מצד געוויסע קרייזען צום יודישען וועלט - קאנגרעס בעהויפטעט ד"ר וויז, אז אזא אפאזיציע עקזיסטירט און בעשטערט די פערווירקליכונג פון די לעבענס-וויכטיגע און דרינגענדע אויפגאבען פון קאנגרעס. אויך אין געוויסע נישט-יודישע קרייזען האט זיך איינגעבירגערט די פאלשע איבערצייגונג, אז דער יודישער וועלט-קאנגרעס דארף מיט זיך פארשטעלען א יודישען פארלאמענט. די דאזיגע אויפפאסונג איז אבער גרונדפאלש. דער יו-דישער וועלט - קאנגרעס פרעטענדירט נישט בכלל צו דער ראלע פון א יודישען פארלאמענט. אגב איז א פארלאמענט בכלל דענקבאר נאר אלס אויסדרוק פון א מלוכה-פארם, וואס עס קומט ביי יודען בכלל נישט אין בעטראכט.

ד"ר סט. וויז האט צום סוף פון זיין רעדע אויסגעדריקט די האפנונג, אז דער קאנגרעס וועט דערפילען זיינע אויפגאבען און אויך די גרויסע יו-דישע ארגאניזאציעס, וועלכע שטעהען דערוויל מחוץ דעם קאנגרעס ווי די „בני ברית", דער יודיש-אמע-ריקאנער קאנגרעס און דער „הילפס-פעראיין פון די דייטשע יודען" — וועט סוף כל סוף צוטרעטען צום יודישען וועלט - קאנגרעס, אפשאצענדיג זיין בעדייטונג אלס שוץ-מיטעל און פערטיידיגונג פון די יו-דישע רעכט און עקזיסטענץ מעגליכקייטן.

*) מיר האבען שוין נעכטען געבראכט טעלע-פאניש בקיצור די רעדע פון ד"ר וויז און גאלדמאן. איצט ברענגען מיר די זעלבע רעדעס אויספיהר-ליכער

„די צוקונפט פון דער וועלט געהערט צו די פרייהייטס-קרעפטען"

רעדע פון ד"ר נחום גאלדמאן וועגען דער לאגע פון די יודען

זשענעווע (יט"א). אין זיין גרויסען רעפע-ראט וועגען דער לאגע פון די יודען אויף דער גאנ-צער וועלט אויף דער ערעפענונגס-זיצונג פון יודי-שען וועלט - קאנגרעס האט ד"ר נחום גאלדמאן בע-טאנט, אז ער קאן זיך נישט אריינלאזען אין דער שילדערונג פון דער לאגע אין די בעזונדערע לענדער און וועט זיך דעריבער בעגרעניצען צו די אלגעמיינע שטריכען פון דער איצטיגער יודישער לאגע. אלס ענטשיידענדער כאראקטעריסטישער שטריך פון דער יודישער לאגע דארף בעצייכענט ווערען דער פאקט, וואס דאס יודענטום בעשטימט נישט זיין אייגענעם גורל. זינט דער עמאנציפאציע ווערט די יודישע לאגע בעשטימט דורך די גרויסע טענדענצען פון דער אלגעמיינער ענטוויקלונג. די אלגעמיינע לאגע כא-ראקטעריזירען אין די לעצטע יאהרען די נייע טענ-דענצען, וואס ווילען אנולירען די דערגרייכונגען פון 19-טען יאהרהונדערט — דעם ליבעראליזם, דעמא-קראטיע און טאלעראנץ. די אידעע פון דער טאטא-לער מלוכה, די בארבארישע פילאזאפיע פון ראסען-געדאנק וויל מיט געוואלד-מיטלען ווערען דער ענט-שיידענדער פאקטאר פון דער היסטארישער ענט-וויקלונג.

אין די דאזיגע טענדענצען קומען סוף כל סוף צום אויסדרוק דער איביגער שטרייט צווישען מאכט און רעכט. צווישען געוואלד און פרייהייט. מיר זענען אריינגעטרעטען אין דער דראמאטישער פאזע פון דאזיגען שטרייט. אומעטום בילדען מיר א מינדער-הייט. שוואכער פון אנדערע מינדערהייטען. דארט וואו דאס רעכט ווערט געטראטען מיט די פיס, ליי-דען מיר די ערשטע פון דער רעכטלאזיגקייט. דאס איז אין איצטיגען מצב אונזער היסטארישער גורל. אונזער לאגע איז אבער איצט ערגער ווי זייט פיל יאהרהונדערטער. די מינדערהייטס-רעכט, וועלכע זענען פערגאראנטירט געווארען דורכן פעלקער - בונד, האבען שוין איצט נישט קיין גרעסערע בעדייטונג, ווייל דער פעלקערבונד איז נישט בכוח זיי אפצו-היטען. אויך די קאנסטיטוציאנעלע רעכט בעדייטען איצט גאנץ גאנץ ווייניג, הגם א חוץ דייטשלאנד זענען די יודען אומעטום לויט דער קאנסטיטוציע גלייכבערעכטיגט, דאך ווערען זיי אין פיל לענדער בעראבט פון זייערע רעכט און דורך ברוטאלער באיקאטאציע, ווי אויך אדמיניסטראטיווע שריט ארויסגעשטויסען פון זייערע ווירטשאפטליכע פאזיציעס.

אזוי ארום איז ענטשטאנען אין אייראפא א יו-דען-פראבלעם אין אזא פערנעם ווי נאך קיינמאל זייט פיל יאהרהונדערטער.

איצט האנדעלט זיך שוין נישט וועגען מינדער-הייטס-רעכט, נישט אפילו וועגען אפהיטען די ביר-גערליכע גלייכבערעכטיגונג, נאר פשוט וועגען עלע-מענטארער פיזישער עקזיסטענץ. בסדר קומען פאר עקסצעסען, איבערפאלען און פאגראמען, אין אזא אטמאספערע לעבען אין האלב פון אייראפא מיל-יאנען געדרודפ'טע יודען. די יודישע מאסען ווערען ווירטשאפטליך ענטאייגענט און פיזיש טעראריזירט און דאס ערגסטע איז, אז די עפענטליכע מיינונג פון דער וועלט ווערט אלץ שטומער. כמעט אלע פריי-הייטס - קרעפטען פון דער וועלט געפינען זיך אין א מצב פון אפוועהר.

א פאר ווערטער וועגען יודישען פראבלעם אין דייטשלאנד. דער קאמף געגען דער אנטי-יודישער פאליטיק פון דייטשען נאציאנאל - סאציאליזם מוז פארטגעזעצט ווערען אזוי לאנג, ווי די דאזיגע פא-ליטיק ווערט געפיהרט. עס געהט נישט נאר וועגען די רעכט פון די דייטשע יודען, נאר וועגען דעם, אז דער נאציאנאל - סאציאליזם, וואס פראקלאמירט די דיפאמירונג פון גאנצען יודענטום. עס האבען א מעות די יעניגע דייטשע יודען, וועלכע גלויבען, אז די לעזונג קען בעשטעהן אין שאפען א יודישען געטא אין דייטשלאנד. נאך א יאהרהונדערט פון עמאנ-ציפאציע קאנען יודען לעבען גלייכבערעכטיגט אן דער אונטערטעהן. ס'איז שוין נישט דענקבאר קיין צוריקקעהר אין געטא און דעריבער קאן נישט זיין קיין קאמפראמיס מיט דער נאציאנאליסטישער יו-דען - פאליטיק.

א הילפס-אקציע, וועלכע בעצוועקט ארויסצו-פיהרען די יודישע יוגענד פון דייטשלאנד, בעדייט נישט עפעס אנדערש ווי א גרונדזעצליכע ליקווידי-רונג פון דער יודישער פאזיציע אין דייטשלאנד. דאס יודענטום קאן פון זיינע פאזיציעס אין די איינ-צעלנע לענדער נישט אפטרעטען, ווייל ס'איז היס-טאריש אין זיי אריינגעוואקסען און האט דאס רעכט דארט צו בלייבען, דער אויפבוי פון ארץ-ישראל בעדייט נישט די רעזיגנאציע פון דער גלייכבערעכ-טיגונג, ווייל אהן א שטארקען יודענטום הינטער זיך וועט אויך דאס יודישע ארץ-ישראל נישט קאנען ערפילען די פונקציעס, פאר וועלכע עס ווערט גע-שאפען.

א פאר ווערטער פערדינט אויך די יודישע לאגע אין סאוויעט-רוסלאנד. די יודען פראגע אין רוסלאנד איז נאר פון אנ'אנדער נאטור, זי איז א קאנסעק-ווענץ פון די אלגעמיינע טענדענצען פון דארטיגען רעזשים.

די רעגירונג איז דארט פריי פון אנטיסעמיטיזם, די גלייכבערעכטיגונג ווערט קאנסעקווענט דורכגע-פיהרט און פיל ווערט אויך אפגעטון פאר דער פרא-דוקטיוויזירונג פון די יודישע מאסען. דעריבער איז נאך בעדויערליכער, וואס אין רעזולטאט פון די היס-טארישע שטרייטען צווישען די קאמוניסטען און נא-ציאנאל - יודישע פארטייען אין רוסלאנד, ווערען ציוניסטען דארט ארעסטירט און די העברעאישע שפראך ווערט פערפאלגט.

די דאזיגע האלטונג פון דער סאוויעטישער רע-גירונג איז אומזיניג, ווייל די פערפאלגונג פון די ציוניסטען און פון דער העברעאישער קולטור פליסט נישט ארויס ארגאניש פון די טענדענצען פון איהר אלגעמיינער פאליטיק. פונקט אזוי אבסורדאל דער קאמוניזם, ער האט אין דעם קאמף פון דעם יודי-שען פאלק אין א"י פערנומען א געגנערישע פאזי-ציע. די סאוויעטישע רעגירונג וועלכע האט אין די לעצטע יאהרען דורכגעמאכט א געוויסע עוואלוציע, וועט אפשר אויך רעווידירען איהר האלטונג אין דער יודען-פראגע.

די גלייכבערעכטיגונג פון די יודען אין די מערב אייראפעאישע און אמעריקאנער לענדער, אומעטום, וואו עס הערשט א דעמאקראטיע, אבער אויך אין פאשיסטישען איטאליען, איז געבליבען אונבעריהרט דאך בעוויזען זיך דארט אנטיסעמיטישע טענדענ-צען.

טראץ דעם אלעם דארף דאס יודענטום נישט ווע-רען פערצווייפעלט.

אין דעם פעריאד פון דער פערערגערונג פון דער יודישער לאגע איז פערווירקליכט געווארען דער וואונ-דער פון יודישען א"י, וואו דער ישוב האט בעוויזען זיך ענטקעגענצושטעלען א פערמאנענטען ברוטא-לען טעראר. אויך די אלגעמיינע וועלט-לאגע דארף נישט וועקען קיין יאוש. די געשיכטע האט אונז גע-לערענט צו זיין געדולדיג. דאס יודישע פאלק האט איבערגעלעבט נאך אפשר ברוטאלערע רעזשימען. בעוועגונגען זענען קיינמאל נישט פאנאטישער ווי דאן, ווען זיי שטעהען ערב דעם צוזאמענברוך. מיר לעבען איבער די היסטאריע פון איבערגעטריבענעם שטאטס - נאציאנאליזם. דער נאציאנאליזם איז שעפ-פעריש ווען ער שטרעבט צו פלעגען די פאלקס-אייגענשאפטען. ער ווערט אבער דעסטרוקטיוו און אונ-מאראליש, ווען ער נעהמט אן די פארם פון שטאטס-נאציאנאליזם, וואס פערוואנדעלט די מלוכה אין אנ'-אפגאט, איצט טריאומפירט דער ברוטאלער שטאטס-נאציאנאליזם, ער מוז אבער פערשווינדען אלס אנא-כראניזם אין דער עפאכע פון ראדיא און עראפלא-נען. די פעלקער-רעכט, מינדערהייטס - רעכט, גלייכ-בערעכטיגונג, פרייהייט פון יחיד און טאלעראנץ — זענען אייביגע ווערטען. די צוקונפט געהערט צו די פרייהייטס - קרעפטען.

דאס יודישע פאלק וועט קענען דורכהאלטען די שווערסטע צייטען נישט דערפאר, ווייל זי זאל זיין א בעסערע ראסע, נאר דערפאר, ווייל דאס רעכט איז אויף אונזער זייט. מיר מוזען זיך ארגאניזירען און אלץ פעסטער פראקלאמירען אונזערע רעכט און אקטיוו זיך בעטייליגען אין דעם גרויסען געראנגעל פון אונזער צייט. מיר ליידען מיט דעם רעכטסגע-דאנק, וואס ליידט איצט אויך. מיר וועלען טריאומ-פירען מיט דעם רעכטסגעדאנק, וואס וועט מארגען טריאומפירען.

—***—

מען האט איהם דערמארדעט, בעגראבען, אויפגעגראבען און דערנאך אויפגעהאנגען אויף א בוים

אין טעקסאס איז פערהאן א שטעטעל מיטן נא-מען רייזינג סטאר. אין רייזינג סטאר האט גע-וואוינט אנ'ארבייטער מיטן נאמען לעדי מעקפי, וועלכער האט געהאט א זעהר שעהנע און אנציהענ-דיגע פרוי רעלא, מיט וועלכער ער האט געלעבט ביזן יאהר 1933 און געהאט מיט איהר צוויי קינ-דער. דערנאך איז לעדי פערשוואונדען געווארען.

— לעדי איז פערשוואונדען ווי גליך די ערד וואלט איהם איינגעשלונגען, — האט די בלאנדע שעהנע פרוי געזאגט.

— אבער עס איז דאך א טשיקאווע געשיכטע, וואס לעדי איז פערשוואונדען און קיינער האט איהם נישט געזעהען פארן פערשווינדען. קיינער האט איהם נישט געזעהען ערגעץ אוועקגעהען.

די שכנים האבען גערעדט רכילות: „אפשר איז לעדי אוועק, כדי ריימאנד העגרי זאל האבען א פרייען וועג צו זיין שעהן ווייבעל? לעצטענס טרעט ער דאך גאר נישט אפ פון איהר..."

די פאליציי האט זיך אויך געבראכען דעם קאפ: א מענש פערשווינדט, הערט ער פריהער מכוח דעם טויט מיט א פריינד. זעהט איהם אימיצער אוועק-געהן, און וואראם זאל ער עס פלוצים פערשווינדען? וואסער מיסטעריע שטעקט אין דעם?

און פלוצים איז געשעהען אזוינס, וואס האט דאס גאנצע שטעטעל אויפגעשטורעמט.

מיט עטליכע חדשים נאכדעם, ווי לעדי איז נישט געווארען, האט מען איהם געפונען הענגען אויף א בוים. ארום האלז איז געווען פערבונדען א שטיק דראהט, וואס פון דעם האבען די שכנים גע-דרונגען, אז לעדי מעקפי האט זיך אליין אויפגע-האנגען, בעגאנגען זעלבסטמארד.

אבער די פאליציי האט נישט געגלויבט אין דער נייער השערה. דער מענש איז געהאנגען אזוי, אז ער האט עס נישט געקענט טון אליין. דערצו איז דער קערפער שוין געווען א סקעלעט, וואס דאס מיינט, אז ער איז שוין געווען טויט א לענגערע צייט און מען האט זיך גענומען נאכזוכען, ווער עס האט לעדי געקענט דערמארדען.

דעטעקטיווען האבען צונויפגעשטעלט אלע ברעק-לעך רכילות'ן און ארעסטירט ריימאנד העגרין. לעצ-טענס זענען צונויפגעשטעלט געווארען אלע מעגליכע איינצעלהייטען און ריימאנד איז געשטעלט געווא-רען צו א מארד-פראצעס. צוזאמען מיט איהם זענען פראצעסירט געווארען לעדי'ס פרוי, וועלכע איז שוין אצינד פרוי העגרי און צוויי אנדערע מענער, טיילאר און פענוויק, וואס האבען געהאלפען ריימאנדן אינם מארד.

אין עטליכע חדשים נאך לעדי'ס פערשווינדען האט פרוי הילא מעקפי ארויסגעקראצט א גט און האט באלד חתונה געהאט מיט ריימאנד'ן.

אין געריכט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דע-לא פלעגט זיך אפט קריגען מיט איהר מאן לעדי, אז זי האט איהם אפט אויך אנגעבראכען די ביינער, און אז ריימאנד פלעגט זיך בעריהמען פאר די שכנים און שכנות, אז דעלא איז זיין בלאנד קינד.

— יענע נאכט, ווען מ'האט לעדי געזעהען צום לעצטען מאל א לעבעדיגען — האט איינער פון די שכנים עדות געזאגט — האט ער געזעהען, ווי ריי-מאנד העגרין אריינטראגען צו די מעקפים, אויך אנ-דערע פיר מענער: פענוויק, טיילער, לין און דזשעק סמיט (2 ברידער), אין עטליכע מינוט ארום איז ריימאנד ארוים פון שטוב מיט אנ'אייז-שטעכער אין האנד. טיילער האט שפעטער עדות געזאגט, אז ער (טיילער) און די אנדערע זענען אנגעקומען צו מעק-פי'ן אין שטוב נאכדעם ווי ריימאנד האט לעדי'ן גע-שטאכען מיט דעם אייז-שטעכער און איהם געלאזט בלוטען. ער טיילער האט געוואלט געהן ברענגען א דאקטאר, אבער ריימאנד האט נישט געהייסען.

די פיר מענער צוזאמען מיט דער פרוי זענען רוהיג געזעסען און געווארט ביז לעדי וועט אויסגעהן.

שפעטער איז ריימאנד געקומען און געזעהען, אז לעדי איז שוין טויט, האט ער געהייסען פענוויק און די צוויי ברידער סמיט (לין און דזשעק) נעה-מען דעם טויטען קערפער און ארויסטראגען פון שטוב. די צוויי ברידער האבען געפאלגט, און דאן האט מען דעם טויטען אפגעפיהרט לעבען א צמענ-טארניש און דארטען אין א קליין וועלדעל האבען די פיר מענער איהם בעגראבען.

אבער אין א שטיקעל צייט שפעטער האט דאס שטעטעל אנגעהויבען צו פרעגען וואהין איז לעדי אהינגעקומען? מען האט געמאכט השערות, גע-פרובט טרעפען און ריימאנד האט אנגעהויבען מורא צו האבען, אז עס זאל חלילה, אימיצער נישט איינ-פאלען, אז לעדי איז דערמארדעט געווארען פון דער לאם ליובאווניק. אין א פינסטערער נאכט איז ריי-מאנד אוועק צום קבר, האט איהם אויסגעגראבען און איהם אויפגעהאנגען אויף א בוים, כדי דאס שטעטעל זאל איינמאל פאר אלע מאל וויסען, אז לעדי מעקפי איז בעגאנגען זעלבסטמארד. די צוויי ברידער סמיט און פענוויק האבען ריימאנד'ן געהאל-פען אין דער ארבייט. לעדי איז געווען בעגראבען כמעט א נאקעטער, האט איהם ריימאנד אנגעטאן א היטעל און א פאר הויזען און אזוי אויפגעהאנגען.

ריימאנד איז אצינד פעראורטיילט געווארען אויף 50 יאהר געפענגעניש. הילא וועט פראצעסירט ווערען שפעטער. דזשעק סמיט איז בעגאנגען זעלבסטמארד אין געפענגעניש.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און הויט-קראנקה.
בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—9 אוונט

Dr. Zalcwasser
כירורג
CEGIELNIANA 19, tel. 125-27
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 1—2 מיטאג און פון 4—6.30 אוונט.

יודיש לעבען אין דרום־אפריקע

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

פון ד"ר מארגאריטא עדעלהיים

דער רייץ פון א רייזע קיין בענאני, נאך א מי־טעל־שטאט בערך דריי־פירטעל שעה רייזע מיטן אויטא פון יאהאניסבורג, ליגט דאקעגען ווייניגער אין דער לאנדשאפט, כאטש בענאני איז מיט רעכט שטאלץ אויף איהר טייפערלאנגטע פאלמען־אלעע (אויף א הויך פון 1700 מעטער איבערן ים!) און מיט אנ'עכטער אזיערע, וואס עס האט אונז אמ־מיינסטען אינטערעסירט איז די גאלד־גרובען, ווער־מענס אנגעשאטענע בערג מיט זאמד און שטיינער גיבען דער גאנצער געגענד דעם שטעמפעל פון אינדוסטריא־ליזם און וועלכע זענען אונענדליך כאראקטעריסטיש פאר דער סילועטע פון יאהאנעסבורג. אמת, זיי זענען צו הונדערטער ציים אויך דער מקור פון א גאר אונבעמיטליכען זאמד־ווינד, וועלכע גיבען אר־בער דער שטאט. בשעת דער שקיעה, א רייצפולען הינטערגרונד, וואס איז פונקט אזוי פאר־ביג ווי ער איז פלאסטיש און דורך וועלכען די הייזער ערשיינען ווי אין א פאטא מארגאנא.

עס איז פערהאן א פערהעלטנישמעסיג גרויסע צאהל יודישע פארמערס אין לאנד און נישט לאנג צוריק איז, אגב, אויך געמאכט געווארען א פערזוך איינצואורדנען יודען פון דייטשלאנד מיט פארמערס. דער פערזוך איז דורכגעפאלען. דער דורכפאל ווערט אפט בעגרינדעט דא אלס פעווייז, אז עס איז אונמעג־ליך דא צו פארמען מיט דייטשע יודען. אבער שול־דיג דערין זענען אהן ספק דער אויסוואהל פון גענ־צליך אומגעשולטען מענשען ־ מאטעריאל, דער מאנ־געל אין אינסטרוקציע און אנדערע פערמיידבארע אורזאכען. דער פאקט בלייבט אבער, אז פארמען אין דרום־אפריקע איז בכלל א פראבלעמאטישע זאך. די לאנדווירטשאפט קומט שטארק אן צו רעגי־רונגס־סובסידיעס. די מלוכה האט טאקע נאר אין דעם פערגאנגענעם יאהר אויסגעגעבען זיבען מיל־יאן פונט פאר די פארמערס. דאס לאנד איז מעהר־סטענס טרוקען און מען בעמיהט זיך איצט צו רעגו־לירען די בעוואסערונג דורך שליוזען. די פיה־ווירטשאפט בעשטייט פיל מעהר אין פיה־האנדעל ווי אין פיה־צוכט און יעדע פיה־ווירטשאפט מוז דא זיין א געמישטע ווירטשאפט, וואס זאל ערמעג־ליכען דעם פארמער צו פראדוצירען די שפייז פאר די פיה אויף אנ'ארט. קיין פללים, וועלכע מען זאל קענען אנווענדען צום גאנצען לאנד זענען פלל נישט שייך צוליב דער ריזיגער גרויס פון דער מדינה און צוליב די פערשיידענע קלימאטען, וואס הערשען אין פערשיידענע געגענדען און צוליב די פערשיידענע מי־נים בארען, די פראבלעם פון די שווארצע, וואס אויך דא בילדען זיי אנ'ארבייטס ־ רעזערוו וואס איז פערמאכט פארן ווייסען, און דאס פעהלען פון לאנדווירטשאפטליכע מאשינען — אויב מען פיהרט שוין אזעלכע יא איין, האט מען אויך נישט וואו צו בעקומען די ערזאץ־טיילען — מאכען נאך די פראבלעם שווערער, אבער טראץ דעם, האפט מען איצט דא צו מאכען א פערזוך צו שאפען א לעהר־פארם מיט דער מיטארבייט פון באמת זאכפער־שטענדיגע קרייזען. ווי איך האב געהאט די געלעגענהייט עס צו ערפאהרען במשך פון א געשפרעך מיטן „קוקורוזע ־ קעניג" פון דרום ־ אפריקע, שטייען די האזיגע קרייזען דורכאויס נישט געגען אזא פער־זוך. פעסט בלייבט נאר שטיין אין זאך: צום פאר־מען אין דרום־אפריקע פאדערט זיך זעהר א סך געלד, ווארום נאר די גרויסע אונטערנעהמונגען ברענגען פראפיטען. קליינע ווירטשאפטען אויפן אי־ראפעאישען סטיל קענען ווייניגסטענס דערווייל, אפ־לו נישט קומען אין בעטראכט.

* * *

ווייל מען פערשטיין דעם קולטורעלען און גע־זעלשאפטליכען לעבען אין די דרום ־ אפריקאנער שטעט, מוז מען דורכפיהרען אין געדאנק די טעא־גראפישע לאגע פון דער יוניאן און די שטרוקטור פון איהר בעפעלקערונג. גיט מען א קוק אויף דער מאפע. אזוי זעהט מען, אז דרום ־ אפריקע ליגט ני־דעריג אויפ'ן דרום־טייל פון דער וועלט, און כאטש די איטאליענישע שיפען האבען מיט זייער רעקארד־שנעלקייט ארונטערגעדריקט דעם רייזע־דויער אויף פערצעהן טאג צווישען מארסייל און קאפשטאט. איז דאך די רייזע הין־און־צוריק אנ'ענין אויף פיר וואָ־כען. וועלכע קאנצערט ־ קינסטלער אדער טעאטער־טרופע וויל נעהמען אויף זיך צו פערוואנדרען א גאנצען מאנאט אויף א רייזע, שוין אפגערעדט פון די הוצאות? און אז מען איז שוין אין קאפ־שטאט איז עס נאך אלץ א רייזע פון טעג קיין יא־האנעסבורג, אדער דערבאן, פארט עליזאבעט אדער איסט לאנדאן. הערצו איז דאס לאנד נישט געדיכט בעזעצט מיט שטעט, ווי אין איראפע אדער אמע־ריקע. אזוי ארום קען דער צעשפרייטער צוויי־מיל־יאניגער ווייסער עולם נישט רעכענען אויף קיין פראפעסיאנעלער אפערע אדער טעאטער פון זיינע אייגענע קרעפטען און נישט אויף קיין גאסט־שפילען פון קיין בעריהמטע טרופעס. מען איז אנ־געוויזען אויף ליבהאבער אדער אויף קאנצערטען פון היימישע מוזיקער. דער אינטערעס אין מוזיק איז דא זעהר גרויס און עס זענען פערהאן אזוי פיל פראפעסיאנעלע מוזיקער, אז די אימיגראציאנס בעאמטע האבען איינגעפיהרט גרויסע שוועריקייטען פאר דער איינוואנדערונג פון פראפעסיאנעלע מוזיקער. נאר זעלטען געפינט אנ'איינציגער קאנ־צערט ־ קינסטלער פון מעבר לים דעם וועג איבער'ן אקעאן און אזא מין קאנצערט איז דא טאקע א גרויסע געזעלשאפטליכע געשעהעניש, צו וועלכער מען ערשיינט אין דער גרויסארטיגסטער טואלעט, ווייל מען וויל אויף דער זעלטענער געלעגענהייט, נישט נאר הערען, נאר טאקע אויך זעהען און גע־זעהען ווערען. יא, אפילו איידער א פילם קומט אן אהער געדויערט א לאנגע וויילע. די פראדוקציע פון אייגענע פילמען בעגרענעצט זיך נאך דערווייל אויף וואכען־בילדער. דער פילם פון „סעסיל ראודס" איז יא אנ'ארטיגער פראדוקט און צייכענט זיך אויס מיט בעזונדערס אינטערעסאנטע אויפנאהמען פון אנ'איינגעבוירענעם שבט. צי די פילם־פראדוקציע וואס איז דא אנגעפאנגען געווארען דורך א יודישער געזעלשאפט וועט האבען ערפאלג. איז זי ווייניגסטענס צווייפעלהאפט. ווייל מען קען זיך קוים משער זיין, אז זי וועט קענען ערפאלגרייך בוישטיין מיט א וועלט ־ פראדוקציע, וואס איז צוזאמענגעשטעלט פון די בעסטע קינסטלער ־ שטאפען פון דער גאנ־צער וועלט ־ אדער ווייניגסטענס פון איין געדיכט בעפעלקערטען לאנד. אויפן ראדיא, אויב מען האט נישט קיין זייער שטארקען אפאראט קען מען נאר הערען די ארטיגע סטאציעס. אויך אין וויסענשאפט־ליכע און שענגייסטליכע פארטראגען איז מען אנ־געוויזען אויף ארטיגער פראדוקציע. די דרום־אפ־ריקאנער ווייסען זעהר גוט ווי שטארק עס איז די געפאהר פון גייסטיגער איזאלאציע. זיי ערלייבען דעריבער זייערע געלעהרטע צוזאמענצולייגען זייערע פעריען, וואס בעשטייען פון א פאר מאנאטען אין יאהר, פאר איניגע יאהר און דאן צו פאהרען קיין איראפע אדער אמעריקע פאר פיל מאנאטען צו פערטיפען זייערע פארשונגען און שטודיען. אזוי ארום איז דאס גייסטיגע לעבען אויף די אוניווער־זיטעטען דורכאויס אויף דער טעהעריגער הויך. דא ווערט אויך, אונטער דער פארם פון פאפולערע פארלעזונגען, צוטעלאזען דער אלגעמיינער פובליקום.

דערפון קענען נאטירליך אויך געניסען די יונ־גערע איינוואנדערער, אבער די מעהרהייט פון זיי זענען אזוי אנגעשטרענגט פון דעם לעבען אין א ניעם קלימאט און דורך דער ארבייט ביים דויערענ־דען געברויך פון א פרעמדער שפראך. אז זיי קענען זיך נישט בענוצען מיט דער געלעגענהייט צו הערען אלגעמיינע פארטראגען. זיי האבען אויך א סך צו טון מיט דעם ערלערנען די שפראך. פאר וועלכע די הילפס ־ קאמיטעטען האבען איינגעארדנעט ספע־ציעלע אוונט ־ קורסען. די נייע אוניווערזיטעט פון יאהאנעסבורג ליגט אויף די צאהלרייכע בערגלען אויף וועלכע די גאנצע שטאט איז אויסגעשפרייט. צאהלרייכע איינצעלנע הייזער ענטהאלטען די וואו־נונגען פון די דעקאנען פון די פארשידענע פאקול־טעטען. ספארט ־ פלעצער און א הערליכע שווים־באד פון וואנען מען האט א וואונדערבארע פאנ־ראמע פון ווייטען לאנד, ווייזען ווי גרויס עס איז דער איינפלוס פון קערפער ־ קולטור אין די דאזי־גע צענטערען פון גייסטיגער קולטור: א געזונטער גייסט אין א געזונטען קערפער. די אלטע אוניווערזיטעט איז אפילו נישט געווען אזוי שיין, זי דינט איצט ווי א טעכנישע הויכשול (א מין האנדעלס ־ שולע) אבער זי איז געווען צענטראלער און עס האט געקאסט ווייניגער צו פאהרען אהין פון שטאט ־ אנ'ענין, וואס ביי די קליינע אנפאנגס ־ שכירות די איינוואנדערער שפילט נישט קיין קליינע ראלע. אויך די קאפשטאטער אוניווערזיטעט, וואס איז נישט לאנג צוריק אויסגעבויט געווארען פאר מיליאן פונט, געפינט זיך אין דער הערליכסטער פארק ־ לאנדשאפט א גוטען מהלך פון דער שטאט.

איבער א ספעציפיש יודיש ־ גייסטיג לעבען, מיר האבען דאס אין די הויכשולען, האב איך נישט געקענט ערפאהרען. דאס יודישע פארטיי־וועזען ליגט דא אינגאנצען אין ציוניסטישע הענט און איז בעשרענקט אויף פאלעסטינא פראפאגאנדע און די ווירקונג דערפון איז צו זעהן אין די גרויסע שפענדונגען פאר די נאציאנאלע פאנדען.

דא גילט אנ'אבסאלוטע גלייכבערעכטיגונג א פראפעסיעס און אין שטודיום פאר מענער און פרויען אין די פארטראג ־ זאלען זעהט מען א גרויסען פראצענט סטודענטינעס און פרויען ארבייטען אויך אין דעם פאליטישען לעבען פון די מוניציפאליטעטען און פראווינצען און אין די פאליטישע פארטייען און אין יודישער ארבייט מיט גרויס אינטערעס.

(יט"א).

דער גרעסטער טעלעסקאפ אין דער וועלט
ווערט אויפגעבויט אין אמעריקא

די ארבייט ביים אויפשטעלען דעם גרעסטען טעלעסקאפ אויף דער וועלט אין אסטראנאמישען אבסערוואטאריום אויף מאונט ווילסאן אין קאלי־פארניען ווערען שוין פערענדיגט. דאס וועט פאק־טיש זיין א [illegible] האט 5 מעטער דורכ־מעסער און איז 4 מאל אזוי גרויס פון די ביזאיצט עקזיסטירענדע. די וויסענשאפטליכע וועלט ער־ווארט פון דאזיגען טעלעסקאפ זעהר א סך, קודם כל אין זין פון זעהען זאכען וואס ביזאיצט האט מען זיי נישט בעמערקט, דאס איינדרינגען טיפער אין חלל פון וועלטאל, דאס אויסברייטערען די רעגיאנען וואס זענען צוגענגליך פאר אונזער אויג, ווי אויך גענויער בעקענען די זאכען, וועלכע מען האט שוין פריהער געזעהן, אבער שוואך.

זעהר אפט רעדען מיר וועגען מיליאנען אדער אפילו מיליארדען שטערען אויפ'ן הימעל, אויב עס האנדעלט זיך וועגען שטערען וואס ווערען גע־זעהען מיט בלויזען אויג איז די דאזיגע צאהל שטארק איבערטריבען, אפשר נישט פאר איינעם וועט זיין א איבעררַאשונג זיך צו דערוויסען, אז מיט'ן בלויזען אויג זעהען מיר קוים א ערך 3000 שטערען. די שטערען זענען ווי בעוואוסט אין די אסטראנאמישע קאטאלאגען סעגרעגירט לויט דער שטארקייט פון זייער גלאנץ און זענען איינגעטיילט אין „גרויסען" אזוי אז יעדע ווייטערדיגע „גרויס" איז צוויי און א האלב מאל שוואכער פון דער פריהער־דיגער. די העלסטע זענען די שטערען ווי סיריוש, וועגא און אנדערע. דאס זענען שטערען פון ער־שטער „גרויס", די שטערען וואס בילדען די גרופע פון גרויסען בער זענען פון צווייטער „גרויס", מיט'ן בלויזען אויג זעהען מיר שטערען נאר ביז צו דער 6־טער גרויס, שוואכערע קען מען נאר זעהען מיט לונעטען, מיט א קליינע לונעטע קען מען שוין זעהען פון דער 9־טער גרויס. דער נייער טעלעסקאפ מיט דעם שפיגעל פון 5 מעטער דורכ־מעסער וועט מעגליך מאכען צו זעהען שטערען פון 22־טער גרויס, וואס שייך דער צאהל ווייזען אונז די גרעסטע טעלעסקאפען א מאס וואס ווערט אפגעשאצט אויף א מיליארד!

לויט איינשטיינ'ס טעאריע קומט אויס, אז דער וועלטאל איז פערענדיגט, אבער נישט בעגרעניצט, בכדי לייכטער צו מאכען דאס פארשטעלען זיך די דאזיגע, ווי עס וואלט זיך גדוכט סתירה'דיגע קאנצעפציע, ברענגט מען א אנאלאגיע מיט דער אויבערפלאך פון א באלעם: די דאזיגע אויבער־פלאך איז פערענדיגט ד. ה. זי ציהט זיך נישט אין דער אומענדליכקייט און גלייכצייטיג איז זי נישט בעגרעניצט, ווייל א מרובקא וואס קריכט אויף איהר, קען וואנדערען אין אלע זייטען ווי פיל זי וויל. נאר און זי וועט קיינמאל נישט אנקומען צו וועלכע עס איז גרעניק, צו וועלכען עס איז ראנד פון דער אויבערפלאך. וואס זאל זי צווינגען אפצושטעלען די וואנדערונג. א חוץ איינשטיינס וועלטאל האט די וויסענשאפט נאך אנדערע בילדער אזוי למשל דעם וועלטאל פון סיטער, אדער דאס בילד פון דעם כסדרדיג זיך אויסברייטענדיגען וועלטאל פון דעם בעריהמטען בעלגישען מאטעמאטיק לעמעטר.

פערענדיגט אדער נישט, בעגרעניצט אדער אונ־בעגרעניצט, ווי ווייט ציהט זיך אלזא דער וועלטאל, וואס מעסטען דעם מרחק פון ווייטער שטערען טרעפט אן אויף גרויסע שוועריגקייטען. די טריגאנאמעטריע גיט א פיל א פשוטען אופן פון מעסטען די ווייטקייט פון קערפער פון וועלכען מען קען נישט צוקומען, מיט דער הילף פון אויסמעסטען די געהעריגע ווינקלען, אבער ביי זעהר ווייטע אביעקטען פערפיהרט דער אופן, ווייל די ווינקלען זענען דאן אזוי קליין דאס קיין שום אינסטרומענט קען זיי גרויס נישט ארויסווייזען. אין דער לעצטער צייט האט מען געפינען אנדערע מעטאדען, וואס ערלויבען אין געוויסע פאלען אויסצומעסטען זעהר ווייטע שטחים און מיט דער הילף פון די דאזיגע מעט אדען שטעלט מען פעסט, אז די גרעניצען פון וועלטאל רוקען זיך אלץ מעהר פונאנדער.

איינע פון די דאזיגע מעטאדען בעשטעהט אויסזוכען שטערענס פון פערענדערליכע טיפ, ווערען גערופען קאפעאידען, די דאזיגע שטער ענדערען זייער גלאנץ, ווערען טונקעלער און ער בליצען זיי צוריק אויף אין גענויע בעשטימ טערמינען. מיט דער הילף פון א סך סטראפיז אבסערוואציעס און אויסערגעווענליך קאמפליצ טער מאטעמאטישער טעאריע האט מען בעקומען זיכערקייט, אז די שטערען פון פערענדערליכען קאפעאיד האבען פערענדערונגס־טערמינען, וואס נען גענוי אפהענגיג פון זייער פאקטישען גלא אזוי אויב צוויי פערענדערליכע שטערענס פון טיפ „פולסירען" אין גלייכע צייט אפשניטען, דאס, אז זייער פאקטישער גלאנץ איז דערזעלב דא האבען מיר אלזא א וויכטיגען יסוד צו גלייכונגען, לאמיר אננעהמען, אז מיר האבען דעקט א נייעם קאפעאיד מיט א גלייכען פערענ רונגס טערמין, ווי עס האט איינער פון די בעקאנטע שטערענס פון דעם טיפ, דערפון צי מיר ארויס די מסקנא, אז זייער פאקטישער גל איז דערזעלבער. און דאך דוכט זיך אונז א אז דער ניי־ענטדעקטער שטערען איז בעדייט שוואכער און מיט דער הילף פון פרעציזע אי סטרומענטען מעסטען מיר אפילו אויס אויף ווי מאל שוואכער. דערפון מאכען מיר ווידער אויספיהר, אז דער נייער שטערען מוז זיין בע טענד ווייטער ווי דער שוין בעקאנטער און דאס זעץ פון פערשפרייטען זיך פון ליכט אין רוים אונז שוין זאגען אויף וויפיל ווייטער אויב ווייסען דעריבער ווי ווייט דער ערשטער איז, שוין לייכט אויסצורעכענען די ווייטקייט פון שטערען.

מיט דער הילף פון פערגלייכונגען פון גל פון קאפעאידען האט דער בעקאנטער אסטראנאמ פעלעי געמאסטען די ווייטקייט פון אונז צו א ג שטערען אויף 216,000 ליכט־יאהר, ד.ה. אז ליכט פון יענע שטערען געהט צו אונז [illegible],000 יאהר אדורכלויפענדיג צו 300 טויזענט קי מעטער אין א סעקונדע. ד"ר העקל אויף מא ווילסאן האט ענדעקט א קאפעאיד אין דעם אנדר דא נעבעל. וואס איז ווייט פון אונז אויף [illegible],000 ליכט יאהר. אבער דאס איז נאך נישט דער דאזיגער געלעהרטער האט אויפ'ן יסוד ליכט אנאליז. וואס קומט צו אונז פון איי נאך מעהר אויסגעברייט די גרעניצען פון אונז וועלטאל. ער האט פעסטגעשטעלט די ווייטק פון איינגע פון די ווייטעסטע ספיראל נעבעל 150 מיליאן ליכט יאהר. וויפיל דאס בעטרעפט קי מעטער קען מען לייכט אויסרעכענען, טאפל 365 דורך 864000 (אזויפיל סעקונדען האט מעת־לעת) און דעם רעזולטאט ווידער כפלען 150 מיליאן. ווער עס האט חשק קען דעם אדורכפיהרען. מען דארף נאר צוגעבען או העבלס בערעכנונגען פאדערען נאך אבסערוואצי וועלכע זענען מיט די איצטיגע אינסטרומענט נישט גענוי. דער נייער טעלעסקאפ אין מאונט כיאן אבסערוואטאריום וועט געבען די מעגליכק אדורכצופיהרען גענויערע אבסערוואציעס.

—*—

א שעהנהייטס־אויסשטעלונג אין פאריז

(א בריף פון פאריז)

פון ה. יאפע

עס קומט דא איצט פאר א ריזיגע אויסשטעלונג וועלכע טראגט דעם איטפאזאנטען נאמען: „עקס־פאזיציאן פאר שעהנקייט און געזונד", און פמעט ניינציג פראצענט פון די שעהנהייטס און געזונד־ארטיקלען און מיטלען זענען פון אונזער איינענער אמעריקע.

און שפייזען און ארטיקלען, וואס זענען ביי אונז א טאג־טעגליכע דערשיינונג, ווערען איצט „געפונדען" אין פראנקרייך און מען בעזינגט זיי, און מען בעשרייבט זיי און מען זוכט זיי צו פער־שפרייטען און צו פערקויפען.

איין ארטיקעל איז שטארק רעקלאמירט געווא־רען ביי דער אויסשטעלונג, און דאס איז זויער־מילך. די פראנצויזען האלטען פון דעם מאכל, און מען טענה'ט: אין מיט די פרויען, אז זויער־מילך, אדער דער געטראנק, וואס הייסט „סאפיא", איז דער סוד פון אריכת־ימים פון די בולגאריער, און אז עס איז א סגולה געגען ווערען דיק, און א סך אנדערע צרות.

ווייטער, וואס אנבעלאנגט היגיענע און געזונד — האט מען שוין אלץ ביי אונז בעוויזען מיט א סך יאהרען צוריק.

און איצט וועגען דער אפטיילונג פון שעהנ־קייט.

איך האב זיך צוגעהערט צו א לעקציע, וואס אנ'איניקעל פון דער פערשטארבענער סארא בערנ־הארד, א בעריהמטע שעהנהייטס ־ עקספערט, האט געגעבען איהר שעהנקייט. איהר טעמע איז געווען „שעהנקייט אין אווענד". און עס האבען זיך פערקליבען א גרופע פרויען צו הערען וועגען די ספעציפישע שעהנהייטס ־ געזעצען פארן אווענד. אויך קיין גרויסע נייעס נישט געהערט. זי האט בעטאנט, אז די פרוי דארף זיך רעכענען מיט דער אומגעבונג, מיט דער בעלייכטונג און די פארבען פון דער אטמאספערע, אין וועלכער זי געפינט זיך אין אווענד. זי דארף בכלל זעהן אויסקוקען אביסעל „מיד", ס'הייסט, מיד פון לעבען.

און בסדר האט זיך געמערקט א ווענדונג צו בלאנדע האר. דאס איז שוין דער איינפלוס פון האָ־ליוואוד. די פראנצויזקע איז מעהרסטענס א ברונע־טין, אפשר מען מאכט דא אזעלכע קונציגע און וואונ־דערליכע טראנספארמאציעס, אז נישט נאר קומט ארויס די האר בלאנד, נאר די הויט, די ברעמען, דער בליק אפילו איז ווי פון א בלאנדינקע.

און די בלאנדקייט איז א מין פלאטינע, א מילכיגע, און דעם אמת זאגענדיג, פאסט זי נישט צו דער פראנצויזקע. עס איז נישט קיין שידוך מיט איהרע ברענענדיגע אויגען און טיפער שאמ־פאניען ־ שטימע.

די פראנצויזקע קליידט זיך נאך אלץ אין טונ־קעלע פארבען. עס איז טאקע זומער, און גאנץ וואר־ים, אבער — מעהר ווי שווארץ אדער בלוי מיט אביסעל ווייסע בעפוצעכץ זעהט מען נישט. די מעהרסטע פרויען טראגען טונקעלע קליידער אדער קאסטיומען מיט ווייסע קאלנערס, און קורץ זענען די קליידער — קירצער ווי ביי אונז, און די היט — קליינע, זיצען ווי טעלעך אויפן שפיץ קאפ.

די פראנצויזקע, וועלכע איז געווען אזוי עקשנות־דיג וועגען איהר אויסזעהען און אנטאן זיך, גיט זיך אויך אונטער אונטער דעם גייסט פון האליוואוד און די אמעריקאנער פרוי וועט שוין באלד גאר ווייניג דארפען אנטקומען צו דער פראנצויזקע נאך תורה און וויסען וועגען שעהנקייט. די אמעריקא־נערין האט אין איבערגענומען די מאכט.

—*—

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

מאנטאג, 10 אויגוסט, כ"ב מנחם אב תרצו

זון-אונטערגאנג 7.04
זון-אויפגאנג 4.26

שוואכע בעוועגונג איז נעכטן געווען אין די קרייז-קאמיסיעס

ביים קאנטראלירן דאס וואהל-רעכט

קאנטראלירט אייער וואהל-רעכט

נעכטן זענען אין די קרייז-קאמיסיעס ארויסגעלעגט געווארן די וועהלער-רשימות צו קאנטראלירן צי מען איז פארגעטראגן אין די רשימות. די ליסטעס וועלן ליגן ביז דעם 18 סעפטעמבער, אויב מען איז אויסגעמיטען פון דער רשימה דארף מען אויפן ארט אריינטראגן א רעקלאמאציע. די ביוראן פון די קרייז-קאמיסיעס זענען אפען פון 5 ביז 10 אווענט.

אין ערשטן טאג פון דורכקוקן די רשימות האט געהערשט א גאר קליינע בעוועגונג.

מען היט דעם ענטשפרעכענדע נומער פאר די ליסטע

הגם מ'קען שוין אריינטראגן קאנדידאטן-ליסטעס האט אבער נאך קיין שום קאמיטעט נישט אויסגענוצט דאס רעכט און טראכטן נישט וועגן אריינטראגן די ליסטעס.

א חוץ פ. פ. ס. מיט די פראפעסיאנעלע פער-איינען און די ענדעקעס איז נאך דערוויל ביי קיינעם פון די נישט-יודישע וואהל-קאמיטעטן די סיטואציע אינגאנצן נישט קלאהר, מ'האנדלט זיך נאך. מען דינגט זיך נאך און מ'שאפט נאך פאר-שידענע קאמבינאציעס, ווייל דאס אפגעבן א קאנ-דידאטן-ליסטע ווערט דויערן ביז'ן 3-טן סעפ-טעמבער.

די וואהל-קאמיטעטן בעמיהען זיך צו בעקו-מען די נומערן, וועלכע זיי האבן שוין געהאט ביי פריהערדיגע וואהלן און צוליב דעם היטען ספעציעלע שלוחים פונדי קאמיטעטן אין די קרייז-קאמיסיעס אז זיי זאלען נישט פערשפעטיגען, אזוי וויל דער סאנאציע-בלאק בעקומען אין אלע וואהל-קרייזן דעם נומער 1. פ. פ. ס. וויל בעקומען נומער 2, בונד וויל בעקומען נומער 4, א. א. וו.

דאסמאל וועט אבער קענען פאסירן, אז דער זעלבער קאמיטעט זאל בעקומען אין יעדען וואהל-קרייז אנ'אנדער נומער און דאס וואלט שטארק בעשווערט די אגיטאציע, בעמיהען זיך שטארק די קאמיטעטן צו צופילנעווען, אז זיי זאלען אין אלע וואהל-קרייזן בעקומען אזעלכע נומערן.

ביי די יודישע גרופירונגען

וואס שייך די יודישע קרייזן איז שוין פעסט צעטענטירט געווארן דער „יודיש נאציאנאלער בלאק" צו וועלכן ס'געהערען די אלגעמיינע ציוניסטן, „מזרחי", „התאחדות", יודענשטאט-פאר-טיי און דער יודישער צענטראלער האנדווערקער-פערבאנד פון פילסודסקיעגא 69.

ס'איז אויך שוין אין פולען גאנג די אקציע פון „בונד" און די לינקע „פועלי ציון", הגם ס'איז נאך וואהרשיינליך, אז סוף-כל-סוף וועט קומען צו א בלאק צווישען ביידע גרופירונגען, די איבריגע יודישע גרופירונגען האבן נאך נישט קיין קלאהרע שטעלונג און אלץ איז נאך אין סטאדיום פון שאפען.

אקציע איינצוהאלטען דעם לאקאטארען-שוץ פאר געשעפטס-לאקאלען

דער ווירטשאפטליכער צווישענפעראיינס קאמיטעט צו בעשיצען די רעכט פון געשעפטס-לאקאלען ביים יודישען לאקאטארען-פעראיין, אין וועלכען ס'זענען אנגעשלאסען פאלגענדע אינסטיטוציעס: 1) סוחרי-ים-פעראיין (פיעטריקאווער 73), 2) סוחרים און פאבריקאנטען-פעראיין (פיעטריקאווער 10), 3) דעטאליסטען-פעראיין (לעגיאנאוו 8), 4) קליינהענדלער-פעראיין (אגראדאווא 10). 5) קליינהענדלער-פעראיין (פאמארסקא 15), 6) קליינהענדלער-פעראיין (גייערס מארק). 7) קליינהענדלער-פעראיין (זגערזשער 38), 8) קליינהענדלער-פער-איין (פרייהייטס פלאץ 3), 9) געפליגעל-הענדלער-פעראיין (פולנאצנא 25), 10) גראשער (זשידאווסקא 8), 11) דער:-בראנזשע (נאד-לודקא 12), 12) בעקער-צעך (פילסודסקיעגא 57), 13) קצבים-צעך (צעגיעלניאנע 28), 14) קאלאניאל-הענדלער (שרוד מיעסקא 20), 15) שענקער (בזשעזשינער 16). מעלדעט די דערמאנטע אינסטיטוציעס, אז היינט מאנטאג, ד. 10 אויגוסט 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון קאלאניאל-הענדלער-פעראיין (שרודמיעסקא 20) א פלענום-זיצונג.

אלע אויסגערעכענטע אנגעשלאסענע ווי אויך אנדערע פעראינטערעסירטע אינסטיטוציעס דארפען דעלעגירען צו 2 פארשטעהער.

1.100 ארבייטער שלאפען אויף דער גאס

דער שטרייק פון די פאביאניצער סעזאן-ארבייטער

(א) עהערנעכטען ביז שפעט ביינאכט האבען זיך אין דער פאביאניצער שטאט-פערוואלטונג געפיהרט אונטערהאנדלונגען מכוח'ן ליקווידירען דעם אקופאציע-שטרייק פון די פאביאניצער סעזאן-ארבייטער, וואס איז אויסגעבראכען דעם 6 ד. ח.

די ארבייטער האבען זיך געהאלטען ביי זייערע ערשטע פאדערונגען, דהיינו: ארבייטען 6 טעג אין וואך, הויבען די לוינען ביז צו דער לאדזשער מדרגה, און צונעהמען צו דער ארבייט די דערוויל ארבייטסלאזע 400 סעזאן-ארבייטער.

אזוי ווי מען איז ביז איצט נישט געקומען צו א הסכם, זענען נעכטען פארגעקומען בערא-טונגען אינ'ם פערבאנד פון די סעזאן-ארבייטער אין לאדז (פאדלעשנא 26). עס איז ארומגערעדט געווארען די פראגע פון אונטערשטיצען די אקציע דורך די לאדזער סעזאנאוויצעס. חוץ מזה איז אויס-געוועהלט געווארען א ספעציעלע דעלעגאציע, וועלכע וועט פאהרען אינטערווענירען קיין ווארשא.

דערוויל דויערט דער שטרייק ווייטער און 900 ארבייטער מיט 200 ארבייטערין שלאפען אין די גאסען, אקופירענדיג די ארבייטס-פלעצער.

פערענדיגט דער שטרייק אין באבאד'ס פאבריק

(א) אין רעזולטאט פון דער לעצטער קאנ-פערענץ אין ארבייטס-אינספעקטאריאט איז געלונגען צו דערגרייכען א הסכם און פערענדיגען דעם לאנג-דויערענדען שטרייק אין דער פאבריק פון דער פירמע באבאד (וואולטשאנסקא 239).

אין דער דאזיגער פאבריק איז נאך מיט 4 וואכען צוריק אויסגעבראכען א שטרייק אין שייכות מיט דער געפלאנטער רעדוקציע.

א לענגערע צייט איז די אדמיניסטראציע פון דער פאבריק נישט מסכים געווען אויף צו פערטיילען די ארבייט און דער שטרייק האט זיך דערציגער פערשלעפט.

איצט איז, א דאנק די הנחות, אויף וועלכע ביידע צדדים זענען איינגעגאנגען, דערגרייכט געווארען א הסכם און פון היינט אן הויבען שוין אן די 280 שטרייקענדע ארבייטער צו ארבייטען.

—*X*—

ארויסגעפאלען פון טראמוואי

(א) אויף דעם זגערזשער שאסיי איז ארויס-געפאלען פון צופאהר-טראמוואי, בעת זיין פולען גאנג, דער 16-יעהריגער ישראל זאק פון זאווישא 3. דאס יונגעל האט זיך שטארק צוקאליעטשעט אויפ'ן גאנצען קערפער.

פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" דיר. דוד צעלמייסטער.

לעצטע גאסטשפילען פון

פסח'קע בורשטיין

מיט'ן אנטייל פון באדיא קארעני און יעקב פישער.

היינט, מאנטאג, 9.15 אווענט

א חתונה אין שטעטל

מיט א געקליבענעם אנסאמבל פון די בעסטע ארטיסטן. כוחות. דיר. דוד ביינגעלמאן.

אכטונג: דאס טעאטער איז ספעציעל ווענטילירט.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

דעם 4 סעפטעמבער ה. י.

הויבט זיך אן אין אלע שולען דער שול-יאהר

(א) די קולטור- און בילדונג-אפטיילונג ביי דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג מאכט בעת די פעריען איבערהאפטע צוגרייטונגען צום אנקומענדען נייעם שול-יאהר.

אלע שול-לאקאלען ווערען גרינדליך רעמאנ-טירט, און עס ווערען רעפערירט אלע שול-מכשירים און אוטענזיליען.

איצט דערוויסען מיר זיך, אז אין פרינציפ וועט זיך דער שול-יאהר, אין הסכם מיט דער פער-ארדענונג פון בילדונגס-מיניסטעריום אנהויבען נישט דעם 3-טען, נאר דעם 4 סעפטעמבער אין אלע מיטעל- פאכ- און פראפעסיאנעלע שולען.

דעם 3 סעפטעמבער וועלען אלזא אין אלע געבעטהייזער אדורכגעפיהרט ווערען פייערליכע גאטעס-דינסטען.

אנ'אויטא אין פלאמען

צוויי שאפערען אפגעברידהט געווארען

נעכטען האבען דער שאפער וואיטשעך קאטשמארעק און זיין געהילף זיגמונט נאוויצקי צורעכט געמאכט דעם אויטא פון די קריסטליכע פעראייניגטע פליישער אויף נאפיורקאווסקיעגא 36. פלוצלינג איז א פונק פון מאטאר ארויסגעפאלען אויפ'ן אויטא, וועלכער איז אין דעמזעלבען מא-מענט געשטאנען אין פלאמען.

ס'זענען ארויסגערופען געווארען די פייער-לעשער, וועלכע ס'האט זיך אבער נישט איינגע-געבען אפצוראטעווען דעם אויטא. ביידע שאפערע זענען אפגעברידהט געווארן.

קיין ארץ-ישראל

גרופענווייז און אינדיווידועל.

ביליגע פרייזען. גוטע בעדינגונגען.

פינקטליכע בעהאנדלונג.

אויספלוג קיין

יוגאסלאוויען און אונגארן

אויסלענדישע הנחה-און קוראציע-פעסער.

פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"

אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאנד.

ברענגען קרובים פון רוסלאנד קיין פוילען

אינפארמאציעס ערטיילט

דאס יודישע רייזע-ביורא

Union Lloyd

Piotrkowska 42, tel. 107-87.

פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"

נעמט אן דאס איבערשיקען

געלד קיין ז. ס. ר. ר.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1918

(א) מיט'ן 1-טען אויגוסט ה. י. הויבט זיך אן די מיליטערישע רעגיסטראציע פונ'ם יאהרגאנג 1918.

אויף די גאסען פון דער שטאט זענען שוין סינאנדערגעקלעבט געווארן מודעות, וועלכע ענט-האלטען דעם גענויעם פלאן פונ'ם שטעלען זיך צו דער מיליטערישער רעגיסטראציע, וועלכע וועט פארקומען אין די אמט-שעה'ן אין דעם מיליטע-רישען ביורא ביי דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג, פיעטריקאווער 165.

די. וואס זענען זיך מחויב צו מעלדען צו דער מיליטערישער רעגיסטראציע, דארפען זיך שוין איצט בעזארגען מיט די געהעריגע דאקו-מענטען.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען: סאהאנע (לימאנאווסקיעגא 80); טראווקאווסקי (בזשעזשינער 56); קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15); ראזענבלום (שרודמיעסקא 21); בארטאשעווסקי (פיעטריקאווער 95); טשינסקי (ראקאטשינסקי 53); פסווארטשינסקי (קאנטנא 54); שיניעצקא זשגאור סקא 59).

דער וועג לאדז—פאביאניץ ווערט איבערגעבויט

היינט הויבען זיך אן די ארבייטען ביים איבערבויען דעם וועג לאדז—פאביאניץ. דער דאזיגער וועג וועט געבויט ווערען אויף א מאדער-נעם אופן. ער וועט האבען אנ'אספאלט-פלאסטער און ביי די זייטען ספעציעלע וועגען פאר ראווער-פאהרער. דער ארבייטס-פאנד האט צו דעם צוועק צוגעגעבען 270 טויזענד זלאטיס. פון דעם 15-טען אויגוסט וועט דער וועג לאדז—פאביאניץ געשלאסען ווערען פאר'ן ראד-פערקעהר. אלערליי פוהרען וועלען געקירעוועט ווערען אויף זייטיגע וועגען.

אנפאלען און געשלעגען

(א) אויף ראג אקשעיא און זשגאווער איז בעפאלען און צושטאכען געווארען מיט מעסערס א געוויסער סטאניסלאוו שיטנטא (פון קאשטשעל-נא 53). פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אהיים.

* * *

(א) אויף לימאנאווסקיעגא-גאס איז בעת א גאסען-געשלעג צושטאכען געווארען דער 31-יעה-ריגער אנטאני מושיאל (פון סרעברנא 11). פאגא-טאוויע האט איהם באנדאזשירט און אפגעפיהרט אהיים.

(א) אויף דער זגערזשער 19 איז בעת א געשלעג פערוואונדעט געווארען מיט א מעסער אין פלייצע דער 16-יעריגער מויערער אנטאני טאטשעק. פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

Dr. med. Trepman

ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען,

בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.

זאוואדזקא 6, טעל. 234-12

נעמט אן פון 8—11 נאכמ. און פון 6—8 אווענד

Dr. med. H. LUBICZ

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

[illegible] ניאנא 7 (פריהער 43), טעלעפאן 141-32

[illegible] 8-10. 12-2 און 5-8 אווענד

Dr. med. Sadokierski

כירורג פון ציהן און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel 114-20.

כדי צו בעערן דעם אנדענק פון זייַן פערשטארבענער יודישער פרוי

וויל א דאקטאר פילאזאפיע צוזאמען מיט זיינע 3 דערוואקסענע קינדער איבערגעהן צום יודענטום

איצט, אין די ערגסטע צייטען פארן יודענטום, זענען נאך פארהאן אזעלכע אויך.

אין געקומען אין לאָדזער ראבינאט א געוויסער א. צ. און פשוט זיך געבעטען, אז מ'זאל איהם העלפען צוזאמען מיט זיין פאמיליע — צוויי דערוואקסענע טעכטער און איין דערוואקסענעם זוהן — איבערצוגעהן צום יודענטום. ה' צ. איז אן'עלטערער מענטש און ס'איז געווען קלאר, אז צוליב א פערליבעניש אין א יודיש מיידעל וויל ער דאס נישט, דערריבער איז פארן ראבינאט געווען נויטיג צו וויסען צוליב וואס דעם ה' צ. ווילט זיך פעזונדערס אין דער איצטיגער צייט, צו ווערען א יוד און נאך דער-צו מיט זיינע דריי דערוואקסענע קינדער צוזאמען, וועלכע האבען פערזענליך אויך אויסגעדריקט זייער גרייטקייט צו ווערען יודען.

שטעלט זיך ארויס אזא מעשה: א. צ. איז א דאקטאר פילאזאפיע, ער איז איצט אלט 58 יאהר, בעת ער איז נאך געווען א סטודענט אין ווארשאווער אוניווערזיטעט, האט ער זיך בעקענט מיט זיינם א חבר'טע אין אוניווערזיטעט א יודיש מיידעל, וועלכע האט געהייסען רחל פרידמאן. זייער קענטשאפט האט זיך פערוואנדעלט אין א זעהר נאהענטע פריינדשאפט. רחל פרידמאן האט זיך געלערנט אויף דעם-זעלבען פאקולטעט וואס א. צ., זיי זענען געווען אידעאליסטען, אנהענגער פון דער זעלבער וועלט-אנשויאונג און געווען כמעט שטענדיג צוזאמען. ס'איז דעריבער נישט געווען קיין וואונדער, וואס די דאזיגע פריינדשאפט האט זיך פערוואנדעלט אין א היי-סער ליבע. נישט אזוי לייכט איז אנגעקומען, אז די צוויי יונגע מענטשען זאלען זיך פערבונדען אויף איי-ביג. רחל'ס עלטערן זענען געווען קאטעגאריש געגען אזא שידוך, זיי זענען געווען פרומע, יודישע מענ-שען און האבען אפילו נישט געוואלט, חלילה, הערען דעם געדאנק, אז אזא זאך זאל קענען פאסירען ביי זיי אין דער פאמיליע.

ליבע איז אבער שטארקער פון יעדער שטערונג און רחל האט נישט געקוקט אויפ'ן ווידערשטאנד פון איהרע עלטערן, זיך גע'שמד'ט און חתונה געהאט מיט איהר געליבטען א. צ. מ'דארף מודה זיין, אז דאס צוזאמענלעבען פון ביידע יונגע מענשען דורך גאנצע 30 יאהר איז געווען אן'אידעאלער. דורך דער גאנצער צייט איז קיין שום שאטען נישט געפאלען. זיי האבען געהאט 3 קינדער, וועלכע זענען גוט ערצויגען געווארען, בעקומען די געהעריגע ביל-דונג און געווארען נוצליכע מענשען. א. צ. אליין איז א לעהרער אין א מיטעל-שול, אויך זיין פרוי איז געווען א לעהרערין אין א צווייטער מיטעל-שול, אויך א טאכטער איז א לעהרערין אין א פריוואטער פאלקס שול, די צווייטע אבער און דער זוהן זענען נאך איצט סטודענטען אין דער לאדזער „ווישעכניצא".

מיר האבען געזאגט, אז א. צ.'ס פרוי, די געוו. רחל פרידמאן, איז געווען א לעהרערין, ווייל זי לעבט נישט מעהר, זי איז געשטארבען ערשט מיט א קורצער צייט צוריק. דער דאקטאר - פילאזאפיע האט דערציילט אין ראבינאט, אז די אמת'ע סיבה פון דער פרוי'ס טויט איז געווען דער צער פון די לעצטע פערפאלגונגען און רדיפות אויף יודען. זי האט זיך אזוי שטארק צום הארצען גענומען די צרות, וועלכע שיטען זיך לעצטענס אויף יודען, אז זי האט דאס נישט געקאנט אויסהאלטען, גאנצע טעג איז זי ארומגעגאנגען ווי אין מרה שחורה און צו זיך אליין גערעדט, פארוואס זי איז בעגאנגען א פערראט און אוועק פון יודישען פאלק, ביז זי איז קראנק געווארען און געשטארבען.

דער מאן און די דריי קינדער האבען זיך זעהר שטארק איבערגענומען מיט דעם טויט פון זייער פרוי און מוטער.

די פאמיליע, וועלכע האט זיך אזוי שטארק גע-ליבט האט נישט געקענט פערשמערצען דעם טויט פון דער פרוי, וועלכע איז געווען דער ראש פון דער שטוב. זי האט אלץ אלעמען פערזעהן, זי האט גשברענגט די הויפט-פרנסה אין שטוב אריין און א הויז דעם האט זי וועגען יעדען איינציגען געזארגט, ארויסגעבראכט פרעהליכקייט און זארגלאזיגקייט אין שטוב אריין, און טאקע צוליב דעם האבען זיי איצט, נאכ'ן טויט פון זייערע טייערסטע בעשלאסען, כדי, זי צו בעעהרען און טייער האלטען איהר אנדענק איבערצוגעהן צום יודענטום, נישט קוקענדיג אויף די אלע אומאנגענעהמליכקייטען, וואס עס שטעהט זיי פאר אין דער אומגעבונג, אין וועלכער זיי גע-פינען זיך און בכלל אלס צוקונפטיגע יודען.

דאס האט דערציילט דער האלב-גרויער הער צ. ער האט אויך געבראכט זייער 3 קינדער אין ראבינאט, כדי זיי זאלען פערזענליך ערקלערען, אז זיי זענען מסכים צוזאמען מיט זייער פאטער איבערצוגעהן צום יודענטום.

דער ראבינאט האט אבער נישט געקענט אונ-טערנעהמען די דאזיגע מיסיע, ווייל די פארשריפ-טען אין טעוו. קאנגרעס פוילען ערלויבען דאס נישט.

ד"ר א. צ. (דעם נאמען קאנען מיר צוליב פער-שטענדליכע טעמים נישט איבערגעבען) איז געווען ענטוישט. ער האט זיך גע'חידוש'ט ווי ס'איז מעג-ליך, אז מ'זאל איהם נישט לאזען איבערגעהן צו אן'אנדער רעליגיע ווען ער וויל און איז פולשטענדיג דערביי. ווי ער האט ערקלערט, וועט ער מעהר דעם דאזיגען טעראנק נישט אפלאזען.

גרויסע פאבריק-שרפה

דער בנין פון דער רייסערייַ איז פערברענט געווארען

(א) נעכטען ביינאכט איז אין דער פאבריק פון דער פירמע „ברידער גייער" (פוצקא 9), מחמת ביז איצט נישט פעסטגעשטעלטע סיבות אויסגע-בראכען א גרויסע שרפה אין דעם פארטער, וואו עס געפינט זיך די רייסעריי-אפטיילונג.

דאס פייער האט זיך שנעל פערשפרייט און ארומגעכאפט דעם גאנצען בנין, בעדראהענדיג די שכנישע געביידעס.

די ארויסגערופענע 2 אפטיילונגען פייער-לעשער האבען שווער געארבייט ביז האלב דריי פארטאג, לאקאליזירענדיג דאס פייער און נישט לאזענדיג איהם זיך פערשפרייטען ווייטער.

די רייסעריי איז מיט די מאשינען פערניכ-טעט געווארען. עס זענען אויך פערברענט געווא-רען גרויסע זאפאסען פון אפפאל און רויה-מאטעריאל.

דער היזק בעטרעפט איבער 10 טויזענד זל. ס'ווערט געפיהרט אנ'אויספארשונג.

נאך 21 יאהר

האט ער געפינען זיין זוהן

(א) א געוויסער פראנציסעק ריכלעווסקי וועלכער האט פאר דער מלחמה געוואוינט אין לאדז. איז אין יאהר 1915 אוועק אויף ארבייט אין דייטשלאנד, איבערלאזענדיג אין שטאט זיין ווייב און 9-יאהריגען יונגעלע. סטאניסלאוו.

דאס ווייב איז קורץ דערנאך געשטארבען, און דאס קינד איז פערוואהרלאזט געווארען.

נאכ'ן וועלט-קריג איז ריכלעווסקי צוריקגע-קומען קיין לאדז, און אלע זיינע בעמיהונגען צו געפינען זיין זוהן האבען צו גארנישט געבראכט.

ערשט איצט, על פי צופאל, האט ער ווייַ-לענדיג אין לענטשיץ אויף אורלויב, זיך דער-וואוסט, אז איינער סטאניסלאוו ריכלעווסקי ארבייט אלס א פאראבעק אין א דארף לעם לענטשיץ. ער איז אהיימגעפאהרען, און ס'האט זיך ארויסגעוויזען. אז דאס איז טאקי זיין זוהן.

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 201-93

ספעציאליסט

פאר מענער - שוועכע - בעהאנדלונג

עקסועלע שטאָרונגען פון פסיכא - אנאליזע

נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 אויענד.

זונטאג און חגאות פון 9—12.

ה. אקערמאן

ער און זיינע פרויען

ראמאן פון יודישען לעבען

3

זי פלעגט שטענדיג ביי אזא געשפרעך איהם איבערהאקען אין מיטען די רייד און זי פלעגט זיך וועהרען אנטקעגען דעם ווי קליינע קינדער יועהרען זיך איינצונעמען עפעס א ביטערן רעצעפט.

איצטער אבער האט איהר נישט געארט וואס איהר פאטער רעדט, ווייל איהרע געדאנקען זענען סיי-ווי-סיי נישט געווען דערביי.

זי האט איצטער געטראכט וועגען יאסלען. אט איז דאס ערשט געווען מיט עטליכע טעג צוריק, ווען זי מיט יאסלען זענען אין געהיים געווען אונ-טער דער שטאט אויף א שפאציר און זי געדענקט נאך יעדעס ווארט. וואס יאסעל האט איהר דאן געזאגט:

— ליבסטע מיינע — האט ער איהר דא גע-זאגט. צודריקענדיג זי פעסט צו זיין הארץ — די שטערן אין הימעל מיט דער לבנה וועלען זיך אפשר אמאל אויסלעשען, אבער נישט מיין ליבע, צו דיר...

ער האט זי דאן הייס געקושט און געהאלזט און די הערצער זייערע האבען אזוי געקלאפט... און ביידע זענען זיי געווען אזוי גליקליך...

יאסעל האט דאן געבויט שלעסער אין דער לופט... ער וועט איבערקומען דעם פריזיוו וועלען די ביידע חתונה האבען און וועלען זיין צוזאמען. ער וועט קיינעם נישט זעהען א חוץ איהר, און זי וועט אויך קיינעם נישט קוקען, א חוץ אויף איהם...

די שטערן אין הימעל מיט דער לבנה וועלען זיך אפשר אמאל אויסלעשען... אבער...

און ביי סערקען אין מח מישען זיך מחשבות ווי אויפ'ן הימעל כמארעס פאר א שטורם... איין כמארע שליגט איין די צווייטע... איין וואלקען דעם אנדערען... איין געדאנק האקט איבער דעם צווייטען און מישען זיך אויס — אט הערט סערקע ווי יאסעל רופט זי „ליבסטע מיינע" און אט דער-הערט זי אינמיטען וואס איהר פאטער רעדט צו איהר תכלית, טאכטערשע. תכלית... ביזט שוין נישט קיין קינד... ווער פטור פון דער שטיפמאמען, זאל נעמען אנ'עק צו די קריגערייען... פאלג מיך... לאמיך שיקען א שדכן...!

און אט פלוצים גישט זיך אריין שייקע'ס הילצערן קול... יא... יא... אמעריקע... יאסעל איז אוועק קיין אמעריקע... דאס גאנצע שטעטעל לאכט פון איהר... יעדער שטיין אין גאס שפעט פון איהר... יאסעל האט זי פערלאזען אהן א זיי-געזונט... ער האט זי אוועקגעווארפען ווי מען ווארפט אוועק א שאלאכץ פון א נוס, ווי אנ'אלטען שוך...

אלץ מישט זיך אויס צוזאמען ביי סערקען אין מח...

און סערקע ווארפט זיך ארויף אויף דעם פאטער'ס האלז און וויינענדיג שרייט זי אויס:

— טאטע, איך נעהם אן... שיק דעם שדכן!

קאפיטעל צוויי

אויף מארגען האט סערקעס פאטער געשיקט רופען זאנוועל דעם שדכן, און ער האט מיט איהם נאכאמאל גענומען רעדען וועגען נתנ'ען, וועלכער איז איהם שוין (דעם שוחט) לאנג געפעלען געווען, נאר סערקע האט פון איהם נישט געוואלט הערען.

נתן איז געווען א יתום, וואס האט געהאט א שם אין דעם גאנצען געגענט פאר א גרויסען לער-נער, וועלכער זיצט יומם ולילה איבער די הייליגע ספרים און לערענט. און דער שוחט, סערקע'ס פא-טער, האט געהאפט, אז ווען נתן וועט ווערען אם ירצה השם זיין איידעם, וועט ער, איבער דעם הונדערט און צוואנציג יאהר — איבערנעמען זיין חזקה אין שטעטעל — און ער (סערקעס פאטער), וועט ליגען רוהיג אין קבר, ווען ער וועט וויסען, אז ער האט זיין בת יחידה איינגעגעבען אין די הענט פון א תלמיד חכם.

נתן איז געבוירען ערגעץ טיף אין דער ליטע — ביי א פאטער א סופר, אבער צו דרייצעהן יאהר איז ער איבערגעבליבען א קיילעכדיגער יתום, און ער האט אנגעהויבען אומצוּוואנדערן איבער ישיבות און ווייט, שטעט און ער איז געווען אזוי לאנג נע-וונד ביז ער איז אנגעקומען קיין רזשאנעץ און איז דארטען פערבליבען.

ער האט נישט געגעסען קיין צוויי טעג ביי איין טיש און ער'איז קיין צוויי נעכט נישט געשלא-פען אין איין בעט. ער האט געגעסען טעג ביי די רזשאניצער יודען און אלע מאל איז ער געווען ביי עמיצען אנדערש אנ'אורח.

דער רזשאניצער ראש הישיבה האט גענומען גרויס אינטערעס אין נתנ'ען, ער האט איהם זעהר ליב געהאט, ווייל ער איז אויף איהם געווען א מבין, ווי א גאלדשמיד אויף א גילדענעם רינגעל — ער האט געוואוסט וואס פאר א כלי נתן איז, האט ער אויף איהם אכטונג געגעבען...

ווען זאנוועל דער שדכן איז אנגעקומען קיין רזשאנעץ, איז ער גלייך פערפאהרען צו דער ישיבה וואו נתן האט געלערנט.

ווען דער ראש ישיבה האט דערזעהן דעם שדכן וועמען ער האט שוין געקענט פון פריהער, איז ער צו איהם א פאר מאל געקומען וועגען דער זעלביגער שליחות — האט ער איהם אנטקעגען געטראגען א ברייטען שלום עליכם.

— א גאסט אין רזשאנעץ — האט ער זיך צו איהם אנגערופען — וואס הערט זיך עפעס אין ליפ'ע?

— וואס טוען יודען?

— יודען האבען חתונה רבי, — האט איהם דער שדכן געענטפערט — און ער האט איהם דערמיט געגעבען אנצוהערען נאך וואס ער איז געקומען.

— נו, געגלויבט איז השם יתברך — האט גע-זאגט דער ראש ישיבה מיט א שמייכעל — זאלען זיך יודען מעהרען.

— און וואס האט אייך היינט צו אונז געבראכט, ר' זאנוועל?

— ווידער דער יתום... רבי!

— נתנ'ען מיינסטו?

— יא, דעם לערנער... ער איז דעם שוחט אריין אין די ליבקער כלי... די טאכטער זיינע האט שוין אויך מסכים געווען!

— דער שוחט איז א מבין — האט געזאגט דער ראש ישיבה — ער איז אליין א יוד א מופלג — און עס ווייסט, וואס שטעקט אין דעם יתום...

— ס'איז נאר או וועה וואס נתן איז געבליבען א יתום, און זיין טאטע מאמע האבען נישט דערלעבט צו זעהן וואס ס'איז פון איהם אויסגעוואקסען...

— עס וועט איהם זיין גוט ביים שוחט ווי ביי אייגענע טאטע מאמע... מען וועט איהם דארטען ארומטראגען אויף די הענט — האט דער שדכן געטרייסט דעם ראש ישיבה.

— זאגט מיר נאר, ר' זאנוועל: מילא דער שוחט קען איך, ער איז א פרומער יוד, א תלמיד חכם, אבער ווי איז דער קרן? די טאכטער?

— א טייער מויד, רבי, א גוטע יודישע טאכ-טער. נישטא אי ליפנע א סך אזעלכע מיידלעך.

— נו, דארף מען רעדען מיט נתנ'ען און הערען וואס ער האט וועגען דעם צו זאגען.

דער ראש ישיבה האט אוועקגערופען נתנ'ען און ער האט צו איהם גערעדט ווי צו אנ'אייגען קינד:

— הער זיך צו, מיין זוהן! דער ליפנער שוחט האט שוין ווידער געשיקט דעם שדכן וועגען דיר. געדענקסט, איך האב מיט דיר אמאל גערעדט וועגען איהם. ער האט א געראטענע טאכטער און ער וויל דיך פאר אנ'איידעם, און איצט איז שוין זיין טאכ-טער אויך מסכים דערצו.

ביי נתנ'ען זענען די פארבען געקומען אין פנים אריין און ער האט זיך געשעהמט פאר דעם ראש ישיבה צו זאגען „יא" — און „ניין" האט ער אויך נישט געוואלט זאגען. האט ער דעם ראש ישיבה געענטפערט:

— אז איהר, רבי, זייט מסכים, בין איך אויך נישט קעגען דעם.

און גיך, דעם זעלבען טאג, איז דער שדכן צוריקגעפאהרען קיין ליפנע מיט נתנ'ען און מיט דעם ראש ישיבה און זיין ווייב. וואס זענען געווען צו די עלענדען יתום ווי אייגענע טאטע מאמע, זיי זענען מיט איהם מיטגעפאהרען צו בעשיינען די תנאים.

פאהרענדיג דעם גאנצען וועג איז נתן געזעסען א שווייגענדיגער, א פערטראכטער, דער דמיון זיינער האט ביי איהם שטארק געארבייט. די גלעקלעך פון דעם פאיעטאן האבען געקלונגען. נתן איז פערווארען געווארען אין א זיסען דרימעל און זיסע חלומות ביי איהם אין געדאנק האבען זיך איצט גע-צויגען פערשידענע אילוזיעס וועגען דער מיידעל וועמען ער האט נאך קיינמאל נישט געזעהן און וועמען ער פאהרט איצט זעהן צום ערשטען מאל.

נאך דעמזעלבען ביינאכט האט מען געפראוועט תנאים און געבראכען טעלער און מען האט אפגעלייגט די חתונה אויף ראש חודש אלול.

* * *

שוין א וואך פאר דער חתונה האט זיך ביי דעם שוחט אין הויז געטומעלט און גע'רעש'ט. דער שוחט איז טאקע נישט קיין גביר, אבער ער האט זיך אנגעגעטען א כח צו מאכען פאר סערקען, וואס איז ביי איהם געווען דאס איינציג קינד, א באלע-באטישע חתונה.

דאס הויז איז געווען פריש אויסגעקאלכט פון דרויסען און פון אינעווייניג און די ערדענע פאלאגען אפגעשמירט מיט פריש ליים.

(פארטזעצונג קומט)

קליינער פעליעטאן

דער-עיקר...

דער-עיקר — זאגט שמיל-שמעלקי — דארף מען ערלעדיגען בלויז איין פראגע, און אז מען וועט האבען די דאזיגע פראגע ערלעדיגט, וועט שוין אלץ זיין וואויל, און פיין און גוט!

וואס די פראגע איז — זאגט שמיל-שמעלקי — ווייסט איהר שוין אודאי אליין... קיין פינגער אין מויל ברויך מען ענק נישט אריינצולייגען!

די דאזיגע פראגע, וואס איז בלי שום ספק דאס הויפט-פראבלעם, דאס אקטועלסטע שבאקטועלסטע איז — צי די איצטיגע אסיפה אין זשענעווע דארף הייסען „יודישער וועלט-קאנגרעס", צי גאר „וועלט קאנגרעס פון יודישע ארגאניזאציעס".

ס'איז א פראגע נישט צום לאכען, און נישט חלילה צום חוזק מאכען, ווארום ס'איז דאך ידוע, א נאמען שפילט א גרויסע ראליע —

אין דעם ויקרא שמו בישראל ווענדט זיך זעהר און זעהר א סך.

למשל, צווישען ווייז און ויזתא איז א מה רב!

איז קודם כל דארף מען טאקי פאר יעדען פרייז פעסטשטעלען דעם נאמען, ווי דער קאנגרעס דארף צו הייסען, און דערנאך וועט מען ווייטער שמועסען.

די איבריגע זאכען האבען צייט! נארישקייט — סע ברענט נישט!..

די יודעלעך אונזערע וועלען סיידי נישט פער שפעטיגען!

אבער — דער נאמען! דער נאמען איז א ווי-טיגע זאך!

אז מ'וועט מיט מזל, נאך א פאר טעג, אפ... זיך, דיסקוטירען און דעבאטירען, ארייסקריגען דעם נאמען, וועט עס זיין א רייטער געווינס, און דאס יודישע פאלק וועט געראטעוועט ווערען!

א נאמען. איז דאך דער עיקר.

אלענספאל — זאגט שמיל-שמעלקי — איז מעהר ווי א האלבע ארבייט, און אז מ'וועט האבען דערלעדיגט, וועט מען אי"ה אין דרי יאהר מאכען א צווייטען וועלט-קאנגרעס צו... דערן דעם נאמען!

שמילשמעלקי

שטאט-טעאטער

שרודמיעסקא 15
טעלעפאן 101-16

היינט, מאנטאג, 9.15 אוונט — לעצטע פארשטעלונג פון

„מאדאם X"

אין דער הויפט-ראל

אידא קאמינסקא

מארגן דינסטאג, ד. 11-טן—2-טע פרעמיערע
פון ווינטשעווסקא

מוטערשאפט

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון שטאט-טעאטער

ספאָרט-בעוועגונג

וואו איז געווען דער ענטפער?

די 11־טע אָלימפּיאַדע איז אין פולען ברען. ס'איז אונז נישט קיין גרויסער אונטערשיד, וואָס דאָרט קומט פאָר, און אויך וואָס פאַראַ הויך די פערמעסטונגען שטעהען, ווייל סיי ווי־סיי האָט דאָס נישט קיין בעדייטונג פאַר דער אידעע פון דער ספאָרט - בעוועגונג בכלל און פון דער אָלימפּיאַדע בפרט.

אָבער די אַלע, וועלכע פערשטעהען, אַז אַן אָלימפּיאַדע אין אַ לאַנד מיט א נאַצי־רעזשים האָט קיין שום בעדייטונג נישט, און ווען ס'האָט זיך נישט איינגעגעבען אָפּצוציהען די אימפּרעזע פון בערלין, האָבען דאָס געדאַרפט געגענווירקען מיט עפּעס ממשות'דיגעס.

אמת, אַז די סאָציאַליסטישע ספּאָרט־אינטערנאַציאָנאַלע האָבען אויף דערזעלבער צייט בכיון געהאַט אָרגאַניזירט זייער אָלימפּיאַדע אין שפּאַניע. דערפון איז ליידער גאָרנישט געוואָרען צוליב די געשעהענישען, וועלכע שפּילען זיך דאָרט אָפּ. דאָס איז באמת אַ שאָד. מ'וואָלט געקענט האָבען פאַר די אויגען דעם גרויסען אונטערשיד צווישען בערלין און באַרצעלאָנאַ. מען וואָלט געקענט אין באַרצעלאָנאַ אויסגלייכען דאָס, וואָס איז אין בערלין פערקריפּעלט געוואָרען. מיט איין וואָרט — ס'וואָלט זיך געלאָזען צ'אַטעווען די אידעע פון דער אָלימפּיאַדע, וועלכע איז דאַך אין תוך גענומען איידעל און ערהאבען.

ס'איז אָבער געשעהען אַנדערש. ס'איז נישטאָ וואָס אַקעגענצושטעלען בערלין. נישטאָ קיין פערגלייך צו מאַכען און דעריבער איז אַדורכגעלאָזען געוואָרען אַ זעהר גרויסע געלעגענהייט.

אָבער ווען מ'האָט נישט געקענט אויסנוצען די געלעגענהייט אין אינטערנאַציאָנאַלען מאַסשטאַב, האָט מען דאָך דאָס געדאַרפט טון ביי זיך. די ספּאָרטלער און דער געזעלשאַפט בכלל האָט געדאַרפט צו וויסען געבען, אַז בערלין האָט נאָך נישט אַנולירט אלע דערגרייכונגען פון דער ספּאָרט־אידעע און פון דער אָלימפּיאַדע. ס'האָבען אומעטום געדאַרפט אָרגאַניזירט ווערען גראַנדיעזע ספּאָרט־אימפּרעזעס, וועלכע זאָלען זיין אַן ענטפער אויף די בערלינער פערמעסטונגען. די געלעגענהייט איז אַדורכגעלאָזען געוואָרען, ווייל ס'האָט געפעהלט איניציאַטיוו אין די קרייזען, וועלכע זענען געווען פּראַאינטערעסירט צו קאָמפּראָמיטירען די בערלינער אימפּרעזע.

די יודישע ספּאָרט־בעוועגונג איז זיכער געווען דערין פּראַאינטערעסירט. זי האָט אויך גאָרנישט געטון דערצו, אַז די יודישע בעפעלקערונג און די יודישע ספּאָרטלער זאָלען פערשטעהען אין וואָס עס בעשטעהט אונזער געגנערשאַפט צו דער בערלינער אָלימפּיאַדע און אונזער אָנהענגערשאַפט צו די אָלימפּיאַדעס בכלל. די יודישע צענטראַלע ספּאָרט אינסטיטוציעס, וועלכע האָבען געהאַט דאָס מאָל אַ גרויסע געלעגענהייט צו אָרגאַניזירען יודישע פערמעסטונגען אין אַלע ספּאָרט־אָפּצווייגען, האָבען זיך דוקא איצט איינגעאָרדענט אַן אורלויב און אַדורכגעלאָזען דעם מאָמענט. און דאָ איז אַ גרויסער שאָד און גלייכצייטיג אַ פערלוסט, וועלכען מ'וועט נישט קענען דערגענצען.

מיר האָבען אַ צייט פריהער פאַר'ן אָנהויב פון דער בערלינער אימפּרעזע גערופען צו געבען אַן ענטפער דורך אָרגאַניזירען גרויסע יודישע ספּאָרט - פערמעסטונגען, מיר האָבען גערופען און געמאָהנט, אָבער...

די יודישע ספּאָרט - בעוועגונג האָט אַרויסגעוויזען איהר שוואַכקייט. זי האָט זיך נישט דערהויבען צו דער הויך פון איהר אויפגאַבע. זי האָט זיך נישט פערמאָסטען אויף קיין גרויסער אָנשטרענגונג, וועלכע וואָלט געהויבען איהר פּרעסטיזש און וואָלט איהר גרויס כבוד און נוצען פערשאַפען.

ס'איז אַ גרויסער שאָד און דערצו אַ גרויסער פערלוסט.

S

וויכטיגע פוסבאַל - מעטשעז
וועגען אריינגעהן אין דער ליגע

די מעטשען וועגען אריינגעהן אין דער ליגע ווערען וואָס אַמאָל אינטערעסאַנטער. ס'הויבען זיך אָן בולט אַרויסצושיידען די קאַנדידאַטען אויף אַריינגעהן אין דער ליגע, אויף וואָס עס קאַנדידירען דערווייל עטליכע פוסבאָל-קלובען, די רעזולטאַטען פון נעכטיגען טאָג זענען געווען פאָלגענדע:

ל. ט. ס. ג. (לאָדז) — בריגאַדע (טשענסטאָכאָוו) 1:3

אוניא (לובלין) — סקאַדראַ (וואַרשאַ) 2:4

קראַקאָוויאַ (קראָקאָ) — ר. ס. ק (ראַדאָם) 0:13.

א. ק. ס. (שלעזיען) — גריף (טהאָרן) 3:5.

וו. ק. ס. (ווילנא) — וו. ק. ס. (גראָדנאָ) 0:2

פּאָלאָניאַ (פּזשעמישל)—פּאָגאָן (סטרי) 1:4

אינטערנאַציאָנאַלע מעטשען

בודאַפּעסט (אונגאַרן) וואַרשאַוויאַנקאַ 1:5

שלעזיאַ (פּויזען) — וואַרשאַ 1:4.

וואַסער-באַל וועגען דער פּוילישער מייסטערשאַפט

קראַקאָוויאַ — גישאָוויץ 2:3.

מכבי (קראָקאָ) — לעגיאַ (וואַרשאַ) 1:4

א קרקע גייט נישט צו ירשנען.
דערצו מוז מען זיין אליין ראוי — אזוי האט געפסקנט דאס קרייז-געריכט

מיט 50 יאָהר צוריק איז פון א שטעטעל ביי לענטשיק פלוצלינג פערשוואונדען געוואָרען א געוויסער ברוך ש—ק.

די משפחה האָט איהם באַלד גענומען ארומזוכען, וואו די וועלט האָט נאָר אַן עק. מ'האָט אָבער בשום אופן קיין אנצייכען נאָך איהם אין ערגיץ נישט געקאָנט געפינען, האָט מען איהם געהאַלטען פאַר אַן אומגעקומענעם.

דער פערשוואונדענער איז אָבער נישט אומגעקומען. ער האָט זיך לאַנג ארומגעבלאָנקעט איבער דער ברייטער וועלט. ענדליך איז ער פערוואָרפען געוואָרען ערגיץ אין ווייטען אויסטראַליע.

פערשידענע צייטען האָט ער דאָ דורכגעמאַכט, פערפלאָנצט א פערצווייגטע משפחה און זיך אויך דערשלאָגען צו א נישט קשה'דיג פערמעגען.

וועגען זיך האָט ער זיינע קרובים קיינמאָל נישט געלאָזט הערען. ער האָט שוין געהאַט אינגאַנצען פערגעסען אָן זיין געבורט-שטעטעל.

יאָהרען-צענדליגער זענען פערביי־געפלויגען, ברוך ש—ק איז אריין אין דער טיפער עלטער. ער האָט אָנגעהויבען צו מאַכען א שטיקעל חשבון-הנפש, דאַן האָט זיך אין איהם בענומען אויפגעוועקען א בענגעהר צו געפינען זיין אייביגער רוה דוקא אויפ'ן בית-החיים פון זיין געבורט-שטעטעל.

דער זקן האָט נישט לאַנג געטראַכט. איינגעפאַקט די נויטיגע חפצים און א טשעמאָדאַן.

זעלטענער פראצעס

מיטגענומען א פעטע זמאַניע און זיך געלאָזט אין וועג אריין.

מיט צוויי יאָהר צוריק איז ער טאַקע אָנגעקומען אין שטעטעל, קיינער האָט איהם שוין נישט געקענט און אפילו נישט בעדענקט. זיינע נאָהנטע זענען שוין געהאַט לאַנג אויסגעשטאָרבען.

ברוך ש—ק איז אַרויס מיט'ן ראש הקהל און מיט'ן גבאי פון דער חברה קדישא אויפ'ן בית החיים. זיך דאָרט אָפּגעקליבען א קרקע, בעצאָהלט דעם בעטרעף, צוטיילט שיינע נדבות אין שטעטעל און צוריקגעפאָהרען אין די מרחקים בתנאי אַז ער וועט ליקווידירען זיינע געשעפטען און באַלד צוריק קומען דאָ אָפּלעבען זיינע לעצטע בעשערטע טעג.

איז אָבער א פנים דעם זקן נישט אויסגעלייגט געווען צו קומען צו קבורה אין זיין געבורט-שטעטעל, שטאַרבט ער פלוצלינג גלייך נאָך זיין צוריקקומען אין דער אויסטראַלישער היים און פערשטייט זיך. אַז ער איז שוין דאָרט געקומען צו קבר ישראל.

ווענן דעם געשעעניש האָט זיך דער־וואוסט די קהלה פון געבורטס-שטעטאַל און ד' פערקויפטע קרקע צוריקגענומען, דערווייל האָט זיך אָבער אויסגעזוכט עפּעס א קרוב פון פערשטאָרבענעם ברוך ש—ק און געמאָלדען דער קהלה זיין ירושה רעכט אויף דער קרקע.

די קהלה האָט דעם פּרעטענדענט נישט געוואָלט אָנערקענען האָט ער זיך נישט געפוילט און פערפיהרט געגען דער קהלה א פּראָצעס.

אויף דער ענימאָל פאָרגעקומענער געריכטס פערהאַנדלונג האָט דער אדוואָקאַט מצד דער קהלה אויפגעוויזען, אַז א קרקע אויפ'ן יודישען בית החיים ווערט צוגעטיילט לויט'ן מאָראַלישען ווערט פון נפטר, ממילא קאָן עס נישט זיין קיין אָביעקט פון ירושה, נאָר מ'מוז דערצו אליין ראוי זיין.

דאָס געריכט האָט מסכים געווען מיט די אויספיהרונגען פון אדוואָקאַט און אָפּגעוואָרפען די תביעה פון רעפלעקטאַנט.

KINO TEATR
MIRAŻ
[illegible]

היינט פרעמיערע!
פון גרויסען דאָפּעלטען פּראָגראַם
— I —
№ 56 דאָס הויז
לעבענס-דראַמע. — אין דער הויפּט-ראָל
KAY FRANCIS
— II —
„קאַריאָקאַ"
אין דער הויפּט-ראָלע
DOLORES DEL RIO
אנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

מאָנטאָג, דעם 10-טען אויגוסט

6.03 פּליטען, 6.23 אינפאָרמאַציעס, 6.33 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 11 קאָנצערט (פּליטען), 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 רעפּעראַט, 12.13 ידיעות, 12.23 מוזיק, 3.27 לאַדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 4 קאָנצערט פון טשעכאָסלאָוואַקיי, 4.45 א שמועס, 5 לידער, 5.20 פּליטען, 5.50 רעפּעראַט, 6 פּליטען, 6.10 פון אַלעם צוביסלעך, 6.15 פּליטען, 6.35 רעקלאַמע-קאָנצערט, 6.50 אַקטועלער שמועס, 7 שום-אוידיציע, 7.30 לידער רעציטאַל, 8 פּאַרטעפּיאַן - קאָנצערט, 830 פעליעטאָן, 8.45 ידיעות, 9 קאָנצערט פון קריגס-פלאָט (טראַנסמיסיע פון טאָרען), 10.30 פּליטען, 10.35 קאָנצערט.

איבערגעפאָהרען

(וא) אויף זגערזשער גאַס איז איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָ דער 62-יאָהריגער יצחק מאַיאַר פון זגעזש. א שטאַרק צוקאַליעטשעטען אויפ'ן גאַנצען קערפּער, האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט, געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
האָט זיך איבערגעצויגען און נעמט אָן
פּיעטריקאָווער 161
טעל. 245-21
פון 11 פריה ביז 3 בייטאָג און פון 7 ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 8—1 בייטאָג.
פאַר פרויען א באַזונדער וואַרטע-זאַל
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

ר. מלאַך
דאָן=דאָמינגאָ
ראָמאַן

148

אומגעריכט פאַר די פערזאַמעלטע איז געקומען דער „ליטוואַק" אין סאַלאָן אריין. דער עולם, וואָס האָט נאָך דעם „פוינעל" יאָמען נישט געהאַט געזעהן, האָבען עם דעם ליטוואַק אָנגעקוקט מען פאַר יעמעם. דעריבער איז געוואָרען א אויפּשטייגער בעת ער איז אריינגעקומען. מיט דעם ששש... האָט מען געוואָלט אָפּלייזען עפּעס א פרעהטענדיג וואָרט. גאָלדאַוואַרזשיוועצקי האָט פון דער ביהנע אראָפּ איבערגעריסען דעם טומעל מיט איין הייסטען מאַך מיט דער האַנט.

— סיניאָרעס! מיר האָפען דאָ א גאַסט, אומגעריכט, דער סיניאָר (ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, זיך געוואָרפען, אַז עמיץ זאָל דערמאָנען דעם נאָמען). אַז דער עולם איז געשטאַנען אין וואַרטענדיגען שווייגען האָט ער זיך געריפּען מיט זיינע פינגער איבער די פאָלדען פון זיין שטערן, ווי ער וואָלט דעם נאָמען פון דאָרט געוואָלט אַרויסנעמען)...

דער ליטוואַק האָט זיך אַליין פאָרגעשטעלט, אלס שליח פון דער הויפּט-בּיוראָ אין קאַפּיטאַל-פעדעראַל, אַז ער האָט זיך דערוואוסט וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך, האָט ער זיך אומגערן א פּרעג געטון צי איז דאָס נישט דער „יאַן" איינער „דאָס דאָמינגאָ"?

דאָס וואָרט „דאָמינגאָ" האָט צום ערשט אַרויסגעלויכטען פון ליטוואַקס מויל ווי א ווייסער פישוף. עס האָט זיך אויסגעוויזען, ווי עס טיילט זיך אָפּ א שטיק זילבער פונם וואַרט און צעשטראַלט זיך איבער די וואַנד, מען האָט א ציטער געטון און זיך איבערגעקוקט. באַלד האָט זיך דאָס ווייסקייט פערוואַנדעלט אין א קויטיג קנויל שניי. די אויגען האָבען זיך איבערגעקוקט און באַלד איז בעשלאָסען געוואָרען: ס'איז שלעכט! וואָרום ווען עס זאָל אמת זיין, אַז דער דאָ איז דער-אָ — איז נישט גוט פאַר יודען! איז גאָרנישט גוט! וועלען די פּאָליאַקען צוריק אויפהויבען די קעפּ און וועלען אַטווייזען ווער עס בעהאַלט אוים די בוגטאָוושטשיקעס.

די פערזאַמלונג איז שוין געגאַנגען אין אַל-אַנדער ריכטונג און געצילט צו עפּעס אַנדערש. עס האָבען זיך אפילו געפונען אַזעלכע, וואָס האָבען פאָרגעשלאָגען, מען זאָל דעם „פּאַרשוין" אויסגעבען צו דער פּאָליציי. ס'וועט נאָך זיין שענער פאַר יודען, אַז זיי וועלען העלפען דער רעגירונג. מען האָט דעם פאָרשלאָג אָפּגעוואָרפען במעט מיט עקעל. קיין איין האַנט וועט זיך נישט הייבען אויף א יודען. דערצו האָט זיך דאָניעם געשטאַלט איצט געקריצט מיט סימפּאַטיע פאַר אַלעמענס בליקען. די פערזאַמלונג איז געווען א געפּאַקטע, עס זענען געקומען ווייבער און מיידליך. דער טאָן איז געווען א ערנסטער און דורכגעטראַכטער.

דאָניע איז דערביי, ביי דער פערזאַמלונג, נישט געווען. ער איז געזעסען ביי סעניאָר קלמן אין דער גרויסער קיך, אונטערגעשפּאַרט די האַנד אונטער דער גאָמבע און מיד געדרעמעלט. דער קאָפּ האָט זיך געצויגען פון אויבען אראָפּ, ווי ער וואָלט זיך געגליטשט אויף אַן אָנגעשאַרפטער דראָט. יעדעס מאָל געטון א צאַפּעל און איבערגעריסען דעם שנאָרך.

איהם איז נישט אָנגעגאַנגען, וואָס מען הערט דאָרט, אין דעם ווי הייסט עס דאָרט, און מען טומעלט זיך אַרום איהם. עס איז איצט געשטאַנען אין איהם א בלאָטיגע פוסטקייט, ווי אַן אָרט, וואו א טייך איז אויסגעטריקענט געוואָרען. ער איז געגאַנגען שווער און הילפלאָז. יעדען טאָג איז דורכגעגאַנגען צענדליגער יאָהרען פון זיין לעבען. געפיטען פלעצער און שטעלעס צו עטליכע מאָל דורך דער וואָך. איבערגעגלאָזט, אויפגעשוואַנגען אין דער מיט און אפילו די שכירות נישט אָפּגעמאָנט, געגאַנגען ווייטער און טיפער אין וואַלד פון זיין אייגען לעבען. געזוכט די שיין, וואָס איז געשטאַנען ווי א בלייכער אָפּגלאַנץ פאַר זיינע אויגען און זיך דערווייל פערדרעהט אין אוואַנטורעס און סקאַנדאַלען. דער בעוואוסטזיין, האָמי געגומען אויפכאַפּען זיך אין איהם פּלוצלינג און אומגעריכט. האָט ער זיך אַליין גענומען זידלען און אויסרייידען, געקומען צו פשרות מיט זיך. מיט אָפּמאַכען, ער האָט בעשלאָסען זאָגען, נאָר נישט געקאָנט. צוזויפינדען נישט געהאַט דאָס געלענק זיך אַליין צו דערהאַלטען, צו דערטראָגען.

דאָס טראַכטענדיגיש האָט איהם מיד געמאַכט. איהם האָט זיך אויסגעוויזען. אַז דער קאָפּ ווערט איהם געשוואָלען. און ווען די זון האָט נאָר גענומען זיך אָפּנייגען צו מערב, האָבען זיך די אויגען זיינע געקלעפּט ווי אָנגעגאָסענע מיט קליי.

ווען מען איז געקומען איהם אויפוועקען, אַז דער עולם וויל איהם זעהן, האָט ער מינוטען לאַנג נישט געקענט זיך כאַפּען און דערמאָנען, וואו ער איז איצט אויף דער וועלט. עס האָבען זיך אין איהם צונויפגעמישט די אַלע פּלעצער און ערטער, וואו ער איז אין די לעצטע וואָכען געווען, און איז נישט געווען זיכער ווער און וואו מען רופט איהם.

ווען דאָניע האָט געזעהן דעם „ליטוואַק", האָבען זיינע אויגען אויפגעשטראַהלט ווי א פריהמאָרגען נאָך א רעגענדיגער נאַכט. ער האָט געשיינט דורך א איבערפליגונג פון א וואָלקען.

ער איז געשטאַנען געגענאיבער דעם ליטוואַק, ווי ער וואָלט געשטאַנען פאַר זיין אייגענעם א אומביקלר, פאַר א צווייטען זיך ארויסגעשיילט פונם איך. ביידע האָבען קיין וואָרט נישט געקאָנט אַרויסריידען.

דער עולם האָט זיך צוגעקוקט און געפאַרשט דאָס שווייגען. אפשר א נס! אפשר איז עס גאָרנישט דער „דאָם"? דער סעניאָר קלמן האָט זיך נישט געקאָנט גובר זיין און אויסגערופען א צעגאַנגענער:

— וואָס ס'וועט זיין, זאָל זיין, סעניאָרעס, א יוד איז ער? זאָל ער בלייבען דאָ, און איך נעם עס אויף מיינע פּלייצעס!

קאַפּיטעל צעהן

דער ליטוואַק האָט אַרויסגענומען פון דער בוזים קעשענע א בריף און געוויזען דאָניען.

דאָניע האָט נישט געקענט לייענען. ער האָט געקוקט אין די קלייטען, דראָבנע אותיותלעך. פאַר די אויגען האָט זיך עפּעס צונויפגעדרייט ווי שטעכיגע דראָט. ער האָט נישט געוואוסט, וואָס דאָרט שטייט, אָבער געפיהלט האָט ער. אַז אין יעדען „שריבעלע", אין יעדען רינגעלע פלאַטערט אַרוים אַזא פליגעל, וואָס פּאַכעט מיט געהיימניש, מיט סוד און בייזער בשורה.

דאָניע האָט נאָך נישט געוואוסט, ווע און וואָס, און איז שוין ווי זיין טבע איז געווען געשטאַנען א פערשוילדיגטער. דאָס געפיהל פון ווידערשפּעניגונג האָט ביי איהם אין דעם פאַל גענומען זיך אייפרייסען און איז גרייט געווען טראָציג צו זיין, אָדער עקשנות'דיג צו שווייגען, ווען נאָך די שטומע פּראַגען פון דעם ליטוואַק'ס אויגען וועלען זיך נעמען שיטען רייד.

אָבער טראַכטענדיג איז איהם איינגעפאַלען עפּעס אַזוינס, וואָס ער האָט געזעהן דורכלויפען ווי מיט לייכטע, שוואַכענדיגע פיס איבער די שורות: אַנדזשע! דאָס איז געווען אפשר פון די געציילטע מאָל זיינע, וואָס ער האָט נישט געפילט זאָכען לויט'ן אינסטינקט, נאָר אויסגעחשבונ'טע) אַז וואָס פאַר א שייכות האָט דער ליטוואַק צו דעם בריף, אויב עס האַנדעלט זיך נישט וועגען אַנדזשע'ן? און ווייל זיין נשמה איז געווען בעדעקט מיט וואונדען, האָט ער ווי איינער מיט אַן אָפּגעבריהטע לייב זיך מורא געהאַט צוצורירען צו עפּעס, וואָס וואָלט זיינע שמערצען אויפגעוועקט. האָט ער דעריבער נישט געפרעגט און נישט געוואָלט, אַז דער ליטוואַק זאָל איהם פון דאָס ניי פרעגען.

אין אַז דער ליטוואַק האָט אויסגעפּאַנען אין דאָניעם אויגען, אַז ער קען נישט די האַנדשריפט, האָט ער פון דער צווייטער בוזים-קעשענע אַרויסגענומען א לעדערנעם ברוסט-טאַש און פון דאָרט — א פאָטאָגראַפיע.

(פאָרטזעצונג קומט).

15־יעהריג יונגעל צובייסען דורך הינד אויף טויט

אין לענטשיץ איז געכטען פארגעקומען א שרעקליכער פאל. דער 15־יעהריגער וואצלאוו מיעלטשארעק איז אין ארום האלבע נאכט גע־גאנגען אין א שענק ארייין קויפען בראנפען צו א סעודה, וועלכע ס׳האט איינגעארדענט איינער פון די ווירטסלייט. אויפ׳ן וועג זענען פון קאמינסקי׳ס הויז ארויס 3 הינד, וועלכע זענען באפאלען דאס יונגעל און איהם צובייסען אויף טויט.

קאמינסקי איז צוגעצויגען געווארען צו פער־אנטווארטליכקייט.

זעלבסטמארד

(א) אויף צעגאנסקא 3 האט זיך געסם׳ט מיט ואלק-זויער די 25־יאהריגע ארבייטסלאזע העלענא קראגולעץ, פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די סיבה פונ׳ם זעלבסטמארד־פרוב איז גע־ווען מחלוקות אין דער משפחה.

קאנסום פאר אלע

די ברייטע מאסען קויפענדע זענען אפטמאל ער־שטוינט צוליב די נידריגע פרייזען, צו וועלכע ס׳פער־קויפט דער „קאנסום" ביי דער ווידזעווער מאנופאקטור אלערליי סחורות.

דער סוד בעשטעהט דערין, וואס די דירעקציע קויפט איין גרויסע קוואנטומס סחורה און קאלקולירט אזוי, אז זי זאל קענען פערקויפען פאר די ברייטע מאסען צו די ביליגסטע פרייזען. דער „קאנסום" עמפעהלט פאר דאמען אלערליי זייד-ווארען און וואל-שטאפען, ווי אויך די אויסארבייטונגען פון דער ווידזעווער מאנופאקטור. אויך פאר הערען די עלעגאנטסטע שטאפען אויף אנציגער, קאנ־פעקציע און קאפעלושען. נישט קוקענדיג אויפ׳ן קרי־זיס, איז אין „קאנסום" שטענדיג טומעלדיג און ווערט מאסענווייז בעזוכט פון טויזענדער קויפענדע.

טעאטער, מוזיק און פערזוויילונג (קאמוניקאטען)

„מאדאם איקס" מיט אידא קאמינסקא היינט צום לעצטען מאל

ווער עס וויל וויסען וואס פארא רושם עס מאכט די פארשטעלונג פון „מאדאם איקס" מיט אידא קאמינ־סקא אין שטאט-טעאטער, דארף וועגען דעם פרעגען יע־דען, וועלכער עס האט בעזוכט די דאזיגע פראכט-פאר־שטעלונג. מען קאן דרייסט זאגען, אז עס איז נישט פאר־האן קיין איינציגער צושויער, וועלכער זאל נישט פער־לאזען בעגייסטערט דאס טעאטער.

און דעריבער דארף יעדער געדענקען, אז מען טאר נישט אדורכלאזען די געלעגנהייט צו זעהען „מאדאם איקס", וואס ווערט געשפילט היינט צום לעצטען מאל אין שיינעם שטאט-טעאטער.

די פארשטעלונג מיט אידא קאמינסקא אין „מאדאם איקס" איז אנ׳עמאציע, וועלכע עס קומט אויס זעהר זעל־טען איבערצולעבען אין א טעאטער.

מארגען דינסטאג וועט אידא קאמינסקא מיט איהר אנסאמבל זיך בעווייזען אין א גאר נייער פיעסע און ראל און דאס איז וו. ווינניטשענקא׳ס „מוטערשאפט". די דאזיגע פיעסע פערמאגט אויסער א אינטערעסאנטען אינ־האלט פול מיט דראמאטישער שפאנונג, א טיפע פסיכא־לאגישע אנאליזע פון די הויפט-געשטאלטען „מוטער־שאפט" וועט אגב זיין די פארלעצטע פרעמיערע פון אי־דא קאמינסקא, וועלכער וועט אין דער קורצער צייט פון איהר שפילען אין לאדז, בעוויזען צו געבען נאך איין פרעמיערע.

היינט צום פארלעצטען מאל „א חתונה אין שטעטעל" מיט פסח׳קע בורשטיין

צוליב דעם גרויסען ערפאלג און אויפ׳ן אלגעמיי־נעם פערלאנג פון לאדזער יודישען טעאטער-עולם און אויף די פילמאליגע פארערונגען פון דער פראווינץ, האט די דירעקציע פון „ראזמאיטאשטשי" טעאטער, וואו עס גאסטראלירט דער בעריהמטער אמעריקאנער סטאר פסח׳קע בורשטיין, בעשלאסען צו געבען איבגאנצען נאך צוויי פארשטעלונגען פון די שטארק אויסגענומענע פיע־סע „א חתונה אין שטעטעל".

היינט מאנטאג 9.15 אווענד „א חתונה אין שטעטעל" צו רעדוצירטע פרייזען.

„שפאנישער בירגער-קריג איז דער אנהויב פון...

(ענדע פון דער 4־טער זייט)

צייטונג איבער צו רעדען וועגען די סכנות, וואס עס דראהען דעם פוילישען פאלק:

„די פוילישע געזעלשאפט האט נישט קיין פא־ליטישע פאנטאזיע, זי גיט זיך גארנישט אפ קיין חשבון דערפון, אז פוילען האט איבער 1000 קילא־מעטער גרעניץ מיט׳ן באלשעוויסטישען רוסלאנד און איבער 3 מיליאן יודען, וועלכע קענען פון א זונטאג אויף א מאנטאג ווערען טעטיגע אגענטען פון דער קאמוניסטישער רעוואלוציע.

די פוילישע געזעלשאפט גיט זיך, נישט אפ קיין חשבון דערפון, אז די זיגרייכע קאמוניסטישע בעוועגונג אין פוילען וואלט געקענט דערפיהרען צו צוויי מעגליכקייטען — אנטוועדער פוילען זאל איינ געשלאסען ווערען אין פערבאנד פון די סאוויעטישע רעפובליקען. אדער עס זאל בלייבען ביי דער איצ־טיגער ארדנונג נאר אונטער׳ן מאסקווער פראטעק־טאראט, סיי דאס ערשטע סיי דאס צווייטע, וואלט בעדייט דער סוף פון דער אונאפהענגיגקייט פון דער פוילישער מלוכה. איידער אבער עס וואלט גע־קומען צו דעם ערשטען אדער צווייטען, וואלט אלץ וואס האט נאר עפעס א שייכות צו דער פוילישער קולטור און ציוויליזאציע, אויף א גאנץ פשוטען אופן אויסגעשעהט געווארען... און דאס נישט נאר די „באנקירען, אינדוסטריעלער און גרויסע פריצים", נאר אלע פון די גרעסטע ביז צו די בעשיידענסטע, וואס האבען זיך נאר מיט עפעס אויסגעצייכענט אין דער אקציע געגען יודען.

די אלע עווענטואלטעטען קענען אונז דראהען נישט אין צעהנדליגער יאהר ארום אדער אין עט־ליכע יאהר ארום, נאר אין איניגע וואכען אדער חדשים ארום. ווייל ווען די שפאנישע געשעהענישען זאל דערפיהרען צו א אלגעמיינע מלחמה, וואלט,

בירגער-קריג דער יודישער מלחמה"

אין הסכם מיט דער פילמאליגער געשיכטליכער ער־פאהרונג דאס פלאך־לאנד ביי דער ווייסעל, ווידער געווארען דאס מלחמה געביט".

אנווארפענדיג אזא שרעק אויף די כשרע לייע־נער פון דעם „דזענניק נאראדאווי" קלאגט זיך די צייטונג, אז „עס כאפט אן א שרעק וויפיל מענשען אין פוילען זעהען דאס נישט און לעבען אזוי ווי עס וואלט קיינעם גארנישט געדראהט. עס איז פשוט טראגיש. וואס איניגע פוילישע פרעסע אר־גאנען, שטעהן דייטליך אויף דער זייט פון דער „לעגאלער" שפאנישער רעגירונג, ד. ה. אויף דער זייט פון קאמוניזם, וואס קעמפט פאר די אינטערעסען פון יודענטום".

און די צייטונג פערענדיגט: „די יודישע מלחמה וועלכע וועט אין די נאהענטסטע יאהרען זיין דאס צענטראלע אייראפעאישע און וועלט פראבלעם, האט זיך אנגעהויבען אויף דער איבערישער אינזעל. זאל זי זיך נאר נישט אין דער פארם אריבערווארפען אויף דער ווייסעל און זאל נישט צושטערען דורך שרפות און שחיטות דאס אלץ, וואס שטעהט אויף דער וואך פון דער טויזענט יעהריגער פוילישער ציוויליזאציע און קולטור".

די שרייבער פון דער דאזיגער צייטונג קען מען נישט חושד זיין, אז זיי זענען אזעלכע טפשים, ווי זיי מאכען זיך, אדער אז זיי זענען משוגעים. עס בלייבט דעריבער א אנדערע פעסטשטעלונג און בעמ־ליך, אז דאס זענען גאנץ איינפאכע קרימינעלע פערברעכער.

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

היינט גרויסע פרעמיערע! „היראט אויפ׳ן שיידע-וועג"

גרויס מייסטערווערק אין די הויפט-ראלען: Kay FRANCIS, Georg BRENT

פל.1 109 זל. פל.2 85 גר. באלקאן 54 גר.

Administrator zdolny
energiczny przyjmie kilka domów w zarząd, prowadzi samodzielnie wszelkie sprawy sądowe, skarbowe i t. p Na żądanie mogę złożyć kaucję. Tel 111-56 lub oferty sub "Zdolny" do adm „Najer Folksblatt".

Technik dent.
H. JANOWSKI
z ul. Zgierskiej 74
powrócił
i zamieszkuje obecnie
przy ul. ZGIERSKIEJ 84
Wykonuje najnowocześniejszą technikę dentystyczną.

Lekarz-Dentysta
N. KACZANOWSKI
נעהמט אן אין אמבולאטאריום פון דער געז. „לינת המשמורים"
פילסודסקיעגא 21, טעל. 242-55
אין די שעה׳ן פון 9-11 פריה און פון 5—9 אווענד.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 3 נאכמ. אין דער לעטשניצע „פאמאץ" רוג זגער־זשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29 און פון 4—10 אווענד אויף נארוטא־וויטשא 13. —::— צוגענגליכע פרייזען פאר ארבייטסלאזע — הנחה.

Starszy Felczer
B JOSKOWICZ
פולנאצנא 4, טעל. 141-86
נעמט אן טעגליך פון 8—11 און 4—6 נ"מ
טעגליך פאקען-שטעלען מיט פרישע קראוויאנקע.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיען 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

Dr. J.LUBICZ
כירורג און ארטאפעד
צוריקגעקעהרט.
9 פאלורניאווא 9
ארדינירט אויך אין ווישניאווא-גורא ווילא אגינסקי.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע
8 טראוגוטא 8. טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

DR MED.
L Pikielny
אוראלאג-כירורג
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין-קראנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג
צוריקגעקעהרט.

לעטשניצע
פאר ווענערישע קראנקע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
ווענעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

הילף און רפואה פאר ברוך-קראנקע

רופטורען) אויף פוויונקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערהרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס. דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען. ווייל די פאלגען זענען פאר׳ן לעבען ביטער און גע־פעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע־ציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפער־ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע־ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פיס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו־טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער־זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט **Ortoped NATAN RAPAPORT**
מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 מיטאג און 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט וויכטיג.

Dr. med. GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי־שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

לעטשניצע
פאר ווענערישע-קראנקע
מענער - שוואכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוידאס טאג פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
GDANSKA 11, tel. 123-47
(רוג 11-טער ליסטאפאד)
צוריקגעקעהרט
און נעהמט אן פון 4 - 6 נאכמיטאג.

Dr. med. Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט.

קליינע אנאנסען

פרייע פאסטענס

פערשידענעס

„OPTICUM"
28 פיעטריקאווער 28

אנאנסען - פרייז:
פארן טעקסט — 18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט — 24 גר.
נאכן טעקסט — 12 גר. פרייטאג און ערב יו״ט — 18 גר.
פאר א מילימעטער-שורה אין דער זייט 10 שפאלטען.
אין טעקסט — 40 ר. פרייטאג און ערב יו״ט — 60 גר. פאר א מילימעטער-שורה. אין דער זייט 4 שפאלטען.
נעקראלאגען: 20 גראשען א מילימעטער שורה (אין דער זייט 10 שפאלטען). קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל., יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גראשען. אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט.

אבאנאמענטס־פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען אהיים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 7 זלאטעס א חודש; אמעריקא — 2 דאלאר א חודש.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.